

6 VÁLKY V INDOČÍNĚ

6.1 Konec druhé světové války, posílení nacionalismu a obnovení vlivu zahraničních států

Srpnový převrat nebo srpnová revoluce je termín pro události vedoucí ke krátkodobému osvobození Vietnamu roku 1945. Předcházelo mu převzetí vojenské moci ve Vietnamu japonskou armádou. Výzvu ke kapitulaci generál Decoux sice 9. 3. odmítl, ale 10. 3. Japonci zatkli celé francouzské velení v Hanoji a popravili ty, kteří kladli odpor (Hlavatá et al. 2008: 162–164). I když Japonci porazili francouzská vojska, nebyli dostatečně připraveni na vládnutí. 11. března nechali vyhlásit Vietnamské císařství v čele s Bão Đaiem, který ale nebyl vůbec oblíbený a nové zřízení mělo jepičí život. Zemí zmítal hladomor, je muž podlehly asi dva miliony osob. Zoufalí lidé násilně pronikali do střežených skladišť s rýží, která platila za hlavní komoditu, a provinilce japonských vojáků mučili (Lê Phúc & Chu Chí Thành 2002: 39).

Porážka a kapitulace Japonska vyhlášená 14. srpna vedla k nebývalé aktivitaci všech nacionalistických skupin. Ani další vývoj neprobíhal nezávisle a záhy začaly vnitřní politiku Vietnamu znovu formovat zájmy zemí, které stály na straně vítězů druhé světové války. Při návratu do Indočíny Francie neuznala instituce, které ustavilo Japonsko. Zatímco však v Laosu a Kambodži nastolila svou vládu snadněji, ve Vietnamu narazila na zásadní komplikace dané rozvinutým domácím politickým hnutím (Turnbull 1994: 591).

Ještě za japonské přítomnosti ve Vietnamu se založila prozatímní vláda učence Trần Trọng-Kima, ale pro vietnamské komunisty to byla stále převážně loutková projaponská vláda, a tak pokračovalo formování stranických a od roku 1944 i vojenských oddílů, které měly převzít moc. Po svržení atomové

bomby na Hirošimu a oficiální kapitulaci Japonska se na sjezdu strany Việt-Minh 15. srpna 1945 naplánovaly podrobnosti převratu, vybrala vlajka a hymna budoucí Vietnamské demokratické republiky. Následujících událostí od srpna 1945 se účastnila všechna nová hnutí včetně politicko-náboženských organizací (Brocheux & Hémerly 2001: 339) a politická hesla i náměty se začaly brzy po zahájení revoluční propagandy objevovat na lidových malbách (*Vietnamese Folk Paintings*: 11, 158–167).

Útok na palác generálního guvernéra v Hanoji 19. srpna organizátorům srpnové revoluce vyšel (Lê Phúc & Chu Chí Thành 2002: 42) a hnutí se i díky dobré agitaci těšilo podpoře obyvatelstva, takže v jeho prospěch nakonec abdikoval i císař Bảo Đại, který měl předem slíbenu další spolupráci. 2. září 1945 Ho Či Min v Hanoji na Náměstí Ba Đình vyhlásil nezávislost a *Vietnamskou demokratickou republiku* (Việt Nam dân chủ cộng hòa). V deklaraci nezávislosti (mimo jiné s politickou rétorikou podle vzoru deklarace nezávislosti USA) považoval Ho Či Min za nejvýznamnějšího spojence právě Spojené státy, které tehdy Việt Minh i omezeně podporovaly. Užití jejich slovníku ale Američany záhy při bližším zkoumání popudilo a vzhledem k nejasným vazbám Vietnamců na Čínu přestali agenti a zpravodajské služby VDR podporovat (Hlavatá et al. 2008: 167–169).

Ve vyhlášené Vietnamské demokratické republice se uskutečnily všeobecné volby, kterých se účastnilo asi 90 % obyvatel a 6. ledna 1946 se utvořila první řádná vláda v čele s prezidentem Ho Či Minem. Nová vláda iniciovala nejprve pěstování rychle rostoucích plodin na jakékoli dostupné úrodné půdě včetně městských parků, aby se co nejdříve zahladily následky hladomoru z roku 1944 (kdy zemřely 2 miliony lidí) a záplav na Rudé řece roku 1945. Celoroční teplo v jižním Vietnamu umožnilo první úrodu rýže a sladkých brambor během několika měsíců. Z naplánovaných reforem se ale kvůli spěšnému návratu Francouzů nestihlo uskutečnit mnoho. Zavedla se osmihodinová pracovní doba a právo na politické shromažďování a stávky, zrušily některé daně a monopol soli, alkoholu a opia. Piastry nahradila nová měna dong (Müllerová 2004: 73–74).

Vzhledem k vývoji situace musela již v březnu 1946 nově zvolená vláda Việt Minhu podepsat dohodu s Francií, na jejímž základě měla francouzská vojska nahradit Čankajškovu čínskou armádu v severním Vietnamu. Výměnou Francie uznala VDR jako suzerénní stát v rámci Indočíny, kterou hodlali Francouzi obnovit. Nesoulad skutečných francouzských a vietnamských zájmů učinil jednání politických elit nemožným. Konference ve Fontainebleau od 6. července do 14. září měla řešit poválečný vztah Vietnamu a Francie. Ho Či Min vedl vietnamskou stranu, která se neúspěšně snažila získat francouzské koncese. Nepodařilo se domluvit nic kromě vojenského příměří, které zvýhodňovalo

Francii – ta ho navíc sama nedodržela (Whitfield 1976: 83) a 21. listopadu roku 1946 propukly otevřené boje mezi Francouzi a hnutím Việt Minh (King 1956: 300). Při francouzském bombardování Haiphongu 23. listopadu a ozbrojených střetech v Hanoji v prosinci zemřely tisíce civilistů a Ho Či Min vydal 19. 12. 1946 výzvu k celonárodnímu protifrancouzskému povstání.

V roce 1947 francouzské jednotky obnovovaly systém vojenských stanic v jednotlivých provinciích a při likvidaci odporu zničily mnoho památek, například v letech 1947–1948 i sochy a kamenné desky chrámu vesnice Hà Lôi v provincii Vĩnh Phũc (Đỗ Phương Quỳnh 2008: 12).

V roce 1947 současně dosud mezinárodně neuznaná VDR a její orgány budovaly výzvědné oddíly a vojenská učiliště pro dospívající mládež. Jednou ze studentek se stala teprve třináctiletá Võ Thị Sáu, která byla roku 1951 zatčena. Na začátku roku 1952 se po zhoršení vývoje války a v reakci na zabití synů generálů de Tassigny a Lecleira dostala do skupiny několika desítek vězňů, kteří byli odvetou popraveni. Jejich rozsudek smrti podepsal francouzský premiér Edgar Faure (Nguyễn Đình Thống 2014: 33–36, 63–64).

V první fázi války přešly vietnamské jednotky na starobylé metody partyzánské boje v džungli a obtížně dostupném terénu. Gerilovou válku Vietnamců ale posílil až rozvoj vztahů s ČLR, která pomohla oddílům v lesích a horách zásobovat. Od roku 1950 Francie ve Vietnamu ovládala jen asi 10 % území (Stamberger 1963: 246), skutečný rozsah přímé kontroly vojenskými posádkami však asi nebyl větší ani za vrcholné koloniální éry, kdy se kontrolovaly jen strategické lokality a města. Francouzi navíc museli využívat hlavně vietnamské vojáky, protože v době oficiálního míru ze zákona nemohli své občany nasadit do bojových operací.

V druhé fázi přešly vietnamské oddíly do ofenzívy, protože již měly podporu ze strany ČLR, která poskytla nejen zbraně a techniku ale i zkušené velitele z Čínské lidové armády. 10. února 1950 se v Nanningu uzavřela smlouva o materiálních dodávkách do Vietnamu a v říjnu 1951 se dostavěla železnice z Nanningu přes Lạng Sơn do Nãm Cãm/Quanu. Transport vojenské a materiální pomoci z Číny odhadovalo francouzské velení na 700 tun měsíčně¹ (Brocheux & Hémerly 2001: 355). Přestože se na pomoci VDR za první války v Indočíně přímo nepodílel SSSR, i tak vnímaly západní velmoci pomoc od Číny jako zprostředkované šíření komunismu a vlivu Moskvy. Francii proto začaly podporovat USA a přes uzavření mírových dohod na konferenci v Ženevě 21. července 1954 pokračoval přinejmenším na diplomatické úrovni neprodleně konflikt iniciovaný USA.

1 Vietnamští historikové však čínskou pomoc oficiálně příliš nevyzdvihují a z pragmatických důvodů se snaží vyhýbat vyjádření vděčnosti, která by Čínu utvrzovala v nadřazeném postoji a nároku na vliv; totéž se později týkalo vztahu k SSSR.

6.2 První válka v Indočíně z vnější perspektivy

Francie se rychle snažila dobýt ztracené koloniální pozice a 22. září 1946 vojensky obsadila Saigon. Vietnamci se postavili na odpor a 20. listopadu začali střílet na francouzskou válečnou loď, protože ta zase střílela na čínskou loď převážející zboží do Haiphongu, kam se rozšířily přestřelky. Francouzi při následném leteckém bombardování Haiphongu zabili přes 6000 Vietnamců. Po nedlouhém klidu zbraní se v přístavním městě znovu začalo bojovat 19. prosince, kdy Việt Minh v odvetě zaútočil na francouzské vojáky i civilisty. Krátce na to začaly útoky na francouzské posádky v celé zemi.

Francie celkově lépe kontrolovala příbřežní pásy, zatímco vietnamské gerilové oddíly působily převážně v hůře přístupných horách a ve vnitrozemí. 8. května 1950 podepsala Francie s USA dohodu o americké vojenské a ekonomické pomoci Francii v Indočíně a 5. června vstoupil podpisem v platnost Foreign Economic Assistance Act pro běh Programu technické spolupráce (King 1956: 301).

V letech 1949–1950 naopak Việt Minh uznaly SSSR a nově založená ČLR. Následné dodávky zbraní z Číny postupně rozhodly o vietnamské převaze. Na druhém sjezdu strany v roce 1951, kdy bylo třeba povzbudit síly k většímu nasazení v boji proti Francouzům, Ho Či Min agitoval: „dnes se (náš) boj zdá být velmi nerovný. Nic víc než jako když luční kobylka kope do slona. Ale zítra uvidíte, že bude slon vykuchaný!“ (*Hồ Chí Minh Thought on the Military*: 1). Pro Ho Či Mina byly síla a úspěšnost revoluce závislé na propojení s lidem a snažil se masu „probudit, organizovat, sjednotit a vycvičit“ tak, aby každý člen pochopil, že nutně musí být s ostatními jednomyslný a spojit síly (tamtéž: 266).

V roce 1953 měla koalice západních států v celé Indočíně k dispozici asi 450 tisíc vojáků, z toho 120 tisíc tvořili vojáci z Francie, Afriky a zahraničních legií, ostatní byli vietnamští vojáci (Võ Nguyễn Giáp 2014: 51; k počtu jednotek v různých částech Vietnamu v roce 1953 *Lịch sử Việt Nam. Tập 11*, 2014, 83).

Klíčovým momentem války se stala bitva u Điện Biên Phủ, ve které asi 10 tisíc francouzských vojáků padlo do zajetí. Ho Či Min a ústřední výbor se k útoku na Điện Biên Phủ rozhodli na štábní poradě v prosinci roku 1953. Bojovalo se celkem 56 dní a proti sobě stálo 13 tisíc francousko-vietských mužů proti 100 tisíc na straně Việt Minh (Joes 1989: 27). Dle jiného údaje bylo na francouzské straně 15 tisíc lidí. Hlavní náročnost bitvy spočívala z vietnamského pohledu v logistice dodávek. Potraviny a munice k bojišti musela dopravovat obtížným terénem na vzdálenost 500 km (Võ Nguyễn Giáp 2014: 198). Mezi lety 1947–1954 se do (mezi)zóny č. 5 a Bình Trị Thiên údajně přepravilo na 80 000 tun materiálu, z toho 7400 kg zlata, přes 11 tun indočínských mincí, přes 41 tun vietnamských mincí, 2 tuny strojů a dalšího zboží. Sám vietnamský editor však zpochybňuje přinejmenším údaj o zlatě jako zcela nerealistický, protože pro srovnání se v tzv.

„zlatém týdnu“ celonárodní sbírky, kterou vyhlásil Ho Či Min, vybralo pouhých 376 kg zlata (Đặng Phong et al. 2012: 35–36, pozn. 1).

Jedním z čínských generálů, účastnících se bitvy o Dien Bien Phu byl předseda Delegation čínských vojenských poradců Wei Guoqing. Vývoj bitvy byl s Pekingem průběžně konzultován a Giápoři ve styku s čínskými vojenskými poradci pomáhala jeho znalost kantonštiny a částečně i obecné čínštiny, i když se vždy užívali i překladatelé (*General Võ Nguyên Giáp's Hardest Decision*, s. 111–113). V bitvě o Điện Biên Phủ se původně zvažovala strategie bleskového útoku, ale nakonec po konzultaci s čínskými kolegy dal generál Giáp přednost postupnému obléhání.

Bitva skončila 7. května 1954 porážkou francouzských vojsk a zajetím generála De Castrieho. Ztráty se dle jednotlivých zdrojů značně liší, jde ale minimálně o třetinu vojsk a později se z vietnamského dlouhodobého zajetí podařilo dostat údajně méně než stovce mužů (Simpson 1994). Francouzský štáb byl silně kritizován za výběr umístění celé posádky, protože i když byla ve strategické oblasti hor na pomezí Vietnamu a Laosu, zásobování bylo možné jen letecky přes horská údolí a štíty, odkud šlo snadno sestřelovat zásobovací letadla (Arms 1994: 162), takže francouzský generál Navare dostal vlastní vojska do pastí (Hlavatá et al. 2008: 186).

Bitva byla jen poslední kapkou, protože v tu dobu se již v Ženevě připravovala jednání o ukončení konfliktu. Podle analýz o celkovém neúspěchu ve válce rozhodla jednak nerozhodnost a frustrace na velitelství v Paříži (Whitfield 1976: 84–85) a jednak nedostatek pochopení mentality Vietnamců. Jeden z francouzských válečných veteránů v rozhovoru s Lucienem Bodardem prohlásil, že „teprve v zajateckém táboře poznali skutečný Vietminh a pochopili, že francouzští generálové osm let bojovali proti revoluci bez ponětí, o jakou revoluci šlo“ (cituje Young 1991: 20).

Po bitvě u Điện Biên Phủ se ve Vietnamu začalo obnovovat uctívání národních hrdinů. Díky pomoci měla ČLR ve VDR dobrý zvuk a zesílilo se přejímání vzorů, takže snad i proto se historik Trần Huy Liệu vyjádřil, že když Mao Zedong řekl, že Čína měla ve feudálním období národní hrdiny, tak i Vietnam musí prohlásit, že i on měl v průběhu tisíců let historie své hrdiny (cituje Pelley 2002: 170). Tvorbu vietnamských národních hrdinů pak podporovali i Sověti. Nicméně důraz na národní hrdiny kladli Vietové i dříve.

6.2.1 Konference v Ženevě

Konference probíhající od 26. dubna do 21. července 1954 měla původně řešit i válku v Koreji, ale nebyla v tomto ohledu úspěšná. K nejvýznamějším osobnostem na konferenci v Ženevě patřili za Francii Pierre Mendes, za Vietnam

Ho Či Min, za ČLR Zhou Enlai, za Sovětský svaz Molotov a za VB s USA Walter Bedell Smith a Anthony Eden (Young 1991: komentář k fotografiím po str. 50). Požadavky v osmi bodech, které tlumočil Phạm Văn Đồng, následně dvěma šestibodovými programy z 27. května a 16. června podpořil za ČLR Zhou Enlai (Luu Văn Lợi 2006: 118–122). Vietnamské požadavky zestručněně zahrnovaly: 1) uznání nezávislosti, suverenity a územní integrity Vietnamu, Laosu a Kambodže, 2) podpis dohody o stažení vojáků z těchto tří zemí v dohodnutém termínu, 3) uspořádání všeobecných svobodných voleb ve všech třech zemích, 4) pouze dobrovolné zvážení možnosti připojení k Francouzské unii zvláště pro každou ze tří zemí Indočíny, 5) země Indočíny měly respektovat ekonomické a kulturní zájmy Francie, vyhrazovaly si ale svobodné vyjednávání o vzájemných vztazích na základě rovnosti až po vytvoření vlády v každé z těchto zemí, 6) v praktických vztazích dále neměli figurovat kolaboranti, 7) výměna válečných zajatců, 8) realizace uvedených opatření měla být zahájena až po zavedení klidu zbraní v několika krocích. Zhou Enlai pak ještě například požadoval, aby do Indočíny již nebyli vysláni noví vojáci a důstojníci, a aby na implementaci dohodnutých kroků dohlíželi všichni účastníci konference v Ženevě.

Nakonec se dohodla výměna vězňů, rozdělení země a uspořádání svobodných voleb v roce 1956 a plán monitorovací komise ze zástupců Polska, Kanady a Indie (Hlavatá et al. 2008: 190). Dohodu o ukončení vojenských útoků o 47 člancích podepsali 20. července za Francii vrchní vojenský velitel pro Indočínu generál Delteil a viceministr obrany Vietnamské demokratické republiky Tạ Quang Bửu. Konečná deklarace o 13 člancích byla podepsána 21. července (Whitfield 1976: 87).

Príměří v Indočíně začalo platit od 27. července (ve Vietnamském státu až 11. srpna). Následně se po jednáních v Manile 6.–8. srpna podepsala Obranná smlouva pro jihovýchodní Asii mezi USA, Velkou Británií, Filipínami, Francií, Austrálií, Novým Zélandem, Pákistánem a Thajskem. Separátní obrannou dohodu uzavřely USA a Filipíny už roku 1951 (King 1956: 301).

6.2.2 Důsledky první války v Indočíně

Během první Indočínské války s Francií zemřelo jeden a půl milionu lidí, dále 800 000 migrovalo ze severu do jižního Vietnamu (pozn. tato migrace nicméně nebyla důsledkem válečných hrůz, ale motivovala ji odstrašující letáková kampaň prezidenta Diệma ve spolupráci s CIA a spíš než poškodit pověst severního Vietnamu měla za cíl přesunout do jižního Vietnamu migranty, o které by se jinak zcela nepopulární Diệm mohl opřít). Naopak 200 000 osob prchlo z jižního do severního Vietnamu a 20 000 do Francie (Vũ & Taillard 1993: 100nn).

Některé buddhistické chrámy byly za francouzské okupace a první války v Indočíně zničeny a teprve uklidnění situace v poválečné éře umožňuje jejich postupnou obnovu (k chrámu Phật Tích v provincii Bắc Ninh zničenému roku 1947 viz Hà Văn Tấn et al. 2008: 86–91). Budovy buddhistických klášterů byly v nouzi využívány k hospodářským nebo obranně-výrobním účelům už i dříve. Například chrám Báo Quốc v Hué použily tâysonské povstalecké oddíly jako sklad surovin při výrobě střelného prachu (Hà Văn Tấn et al. 2008: 234).

6.3 1945–1954: Vietnamský komunismus od vyhlášení VDR a první válka v Indočíně z vnitřní perspektivy

6.3.1 Srpnový převrat a obsazení Indočíny zahraničními vojsky

Po vítězství Japonců nad Francouzi 9. března 1945 začalo vedení Việt Minh považovat za hlavního nepřítele Japonce. Vojenské revoluční oddíly se postupně přetvářely na Vietnamskou osvobozenickou armádu, která cvičila nové brance. Začátkem června již bylo v plánu zřídit osvobozené zóny v severním Vietnamu v provinciích Cao Bằng, Hà Giang, Bắc Cạn, Tuyên Quang a Thái Nguyên.

Obrat ve válce s Japonskem tehdy probíhal nejen v Tichomoří. 8. srpna zaútočila sovětsko-mongolská vojska i na japonskou Guandongskou armádu na severu Číny v Mandžusku. Po svržení bomb na Hirošimu a Nagasaki už bylo jisté, že i japonská nadvláda ve Vietnamu fakticky skončila.

Od poloviny srpna připravovaly komunistické orgány celonárodní povstání. Po stranické poradě 14. srpna byl druhý den v Hanoji založen Revoluční vojenský výbor a na sjezdu strany Việt Minh se Výbor národního povstání změnil na Výbor národního osvobození.

Přebírání moci začalo v Hanoji 19. srpna, 23. srpna v Hué a do 26. srpna celkem v 56 z 65 provincií, později se jako poslední dvě provincie připojily Đông Nai Thượng a Hà Tiên. Největší potíže měly revoluční oddíly v Saigonu, kde se jim postavili jiní nacionalisté, ale i tak 30. srpna Bảo Đại abdikoval ve prospěch hnutí Việt Minh (Corfield 2008: 41). Paralelně (od 17. srpna) a k nelibosti vietnamského velení vstupovalo do severního Vietnamu na základě Postupimských dohod 200 000 vojáků Čankajškovy republikánské armády. Ta měla dohlížet na odzbrojení japonských vojsk a zároveň nepotřebovala, aby se do čínsko-vietnamského pohraničí šířil vliv domácího nepřítele, tj. čínských komunistů. Vietnamci nicméně vnímali vstup čínských vojsk jako okupaci a přítomnost 200 000 mužů bez valných zásob dále prohloubila nedostatek potravin po hladomoru. Vlivem republikánských vojsk začalo docházet i ke srážkám mezi vietnamskými nacionalisty a komunisty (Hlavatá et al. 2008: 170–171).

I proto Ho Či Min spěchal s převzetím moci a 2. září 1945 vyhlásil v Hanoji na Náměstí Ba Đình nezávislost – Čankajškova vojska do Hanoje dorazila 14. září (85 Years: 1328–1329). V jižním Vietnamu (na jih od 16. rovnoběžky) zase proti cílům vietnamských nacionalistů zasáhli Britové se silou 100 000 mužů. Ti sice měli podle dohod v Postupimi také kontrolovat kapitulaci Japonců, jenže britská vojska (vyloďovala se od 6. září) obsadila i štáb vietnamských komunistů a naopak osvobodila vězněné Francouze. Ti krytí přítomností Britů začali 23. září v Saigonu neprodleně přebírat moc. Ještě 11. listopadu 1945 ÚV KSI oznámil zánik Komunistické strany Indočíny, aby tím přešla na utajenou formu působení (85 Years: 1330), tj. dál ve vládě VDR oficiálně pokračovala jen nacionální koaliční strana Việt Minh.

6.3.2 Dvojlvládí, bezvýhodná diplomacie a první fáze války do roku 1949

Bez ohledu na návrat Francouzů do Indočíny Việt Minh pokračoval s rozvojem státních institucí s přesvědčením, že se později podaří získat trvalou nezávislost na Francii. 6. ledna 1946 se uskutečnily první všeobecné volby, 2. března se poprvé sešlo nově zvolené Národní shromáždění, které zvolilo prezidenta Ho Či Mina vedoucím představitelem dvanáctičlenné koaliční vlády. 22. července 1946 se založila Vietnamská socialistická strana a 9. listopadu 1946 přijalo Národní shromáždění první ústavu VDR.

V praktické hospodářské politice se kromě opatření proti opakování hladomoru řešil i problém vysoké negramotnosti (asi 90 %). V prvních týdnech se zrušila daň z hlavy a založil Výbor lidového vzdělávání. Kromě snížení daní pěstitelům o 20 % měly být z daňové povinnosti vyňaty oblasti postižené záplavami. Chudým rolníkům se začaly přidělovat veřejné pozemky.

6. března 1946 podepsali Ho Či Min za VDR a Jean Sainteny za Francii předběžnou mírovou dohodu, ve které francouzská vláda uznávala VDR jako svobodný stát v rámci Francouzské unie, Francie měla poslat 15 000 vojáků do severního Vietnamu (= VDR), kde měli nahradit Čankajškovu čínskou armádu, současně se každoročně měla pětina francouzských vojáků vrátit z Vietnamu do Francie. Následovala přípravná jednání (24. března Ho Či Min a Thierry d'Artingeau v Ha Long Bay, 16. dubna Phạm Văn Đòngova delegace do Francie, od 19. dubna do 11. května jednání zástupců obou vlád v Đà Lạtu). Ta měla vyvrcholit Ho Či Minovou návštěvou Francie a finální konferencí ve Fontainebleau (6. července – 10. září), kde se ale nepodařilo dosáhnout žádné shody a 14. září se uzavřela jen prozatímní dohoda o vojenském příměří a ošetřily francouzské zájmy ve Vietnamu. Pokračování rozhovorů o vietnamských zájmech se odložilo na začátek roku 1947.

17. prosince 1946 nicméně Francouzi porušili příměří a v Hanoji zahájili střelbu. ÚV VSS reagovala rozhodnutím o celonárodním odporu. Aktivní válečné střety začaly poté, co 19. prosince Francie vyzvala v ultimátu všechny vietnamské jednotky k odzbrojení a Ho Či Min vyzval v apelu lid k celonárodní válce (v knize 85 Years je Ho Či Minova výzva datována na 20. prosince, ale dle popularizujícího Ho Či Minova života v otázkách a odpovědích se apel *Lời kêu gọi toàn quốc kháng chiến* datuje ještě k 19. prosinci (*Hỏi & đáp về*: 67).

Od 7. října 1947 začali Francouzi obsazovat Việt Bắc (severovietnamské provincie Thái Nguyên, Tuyên Quang, Hà Giang, Bắc Cạn, Cao Bằng a Lạng Sơn), ale vietnamské armádě se do konce prosince podařilo francouzské jednotky ze severovietnamských provincií vytlačit (85 Years: 1331).

V lednu 1949 vydal ÚV výnos o redistribuci půdy. Chudým rolníkům se měla dočasně poskytnout půda vlastněná Francouzi nebo Vietnamci, kteří pracovali pro Francouze. Pozemková reforma se v severním Vietnamu dokončila z pochopitelných důvodů až po skončení války a poválečné konsolidaci v červenci 1956.

Francie nicméně dosáhla roku 1949 uzavření Elysejské dohody a v jejím rámci se do čela Vietnamu podřízeného Francii nakrátko vrátil poslední vietnamský císař Bảo Đại (Corfield 2008: xix).

6.3.3 Obrat ve válce

Rok 1950 přinesl obrat v mezinárodních vztazích. Začátkem roku navštívil Ho Či Min nového souseda: Čínskou lidovou republiku. ČLR uznala Vietnamskou demokratickou republiku 18. ledna, aby ji následně uznaly vlády SSSR, Severní Koreje a Československa. Srážky Vietnamců a Francouzů se kvůli tomu značně zostřily a v únoru podpálily revoluční síly v Hanoji 15 tramvajových vozů (Nguyễn Khắc Cần et al. 2002: obr. 266). V únoru také jednal Ho Či Min v Moskvě se Stalinem. Díky uzavřeným vztahům zahájila VDR od poloviny září obsazování provincií sousedících s ČLR (Cao Bằng 3. října) a na začátku listopadu Hanoj dostala celou příhraniční zónu Việt Bắc pod přímou kontrolu. V reakci na z určitého pohledu zjevné posílení prosovětských sil začaly USA od roku 1951 podporovat Francii v boji proti severovietnamským nacionalistům (Corfield 2008: xix).

V roce 1951 proběhl v únoru druhý sjezd před tím formálně rozpuštěné KSI, na kterém se rozhodlo, že se strana rozdělí na národní celky. Fakticky se hlavní část strany přetvořila na *Vietnamskou stranu práce/pracujících* přičemž v Kambodži a Laosu měly vzniknout vlastní odnože. Strana pracujících si zvolila ÚV, politbyro, generálním tajemníkem byl zvolen Trường Chinh (85 Years: 1332). V hospodářské sféře VDR 10. června založila státní banku

a začala vydávat vlastní bankovky. Později toho roku vznikla obdobná strana práce v Kambodži a až roku 1954 založil Kaysone Phomvihane *Laoskou lidovou stranu* (Young 1991: 30), která se také nazývá *Laoská lidová revoluční strana* (Phak pasason pativat Lao) (Lewis & Sagar 1992: 163).

3. března 1951 se sloučily Viêt Minh a Liên Viêt do Vietnamské národní sjednocené fronty (10. září 1955 se změnila na Vietnamskou vlasteneckou frontu).

Další léta poznamenala eskalace konfliktu a na vietnamské straně celková mobilizace ve válce s Francií, která 14. listopadu napadla provincii Hòa Bình, aby přerušila dopravní koridor mezi severní a jižní částí země. V polovině října zahájila vietnamská armáda obsazování severozápadních oblastí, tj. provincií Sơn La, Lai Châu a Điện Biên. Francie byla začátkem roku 1952 nucena evakuovat vojska ze severního vnitrozemí a dále tím uvolnila prostor Číně (Corfield 2008: xix).

Francouzské jednotky vyvíjely protitlak a soustředily se na severní Laos a Nhà Sản v provincii Sơn La, aby zabránily vazbám Vietnamců v Číně a Laosu. To se nicméně nedařilo a v dubnu roku 1953 začaly vietnamské jednotky v koordinaci s osvobozeneckými oddíly Pathet Lao obsazovat severní Laos, zejména příhraniční provincie Xieng Khuang a Phongsali.

V květnu 1953 do Saigonu dorazil francouzský generál Henri Navarre, který měl za úkol zvrátit nepříznivý poměr sil, a 20. listopadu poslal jednotky, aby ovládly oblast Điện Biên Phủ se založenou francouzskou základnou. Severovietnamská armáda s logistickou pomocí z ČLR začala lokalitu obkličovat a po útocích na první blízké strážní stanoviště Him Lam 13. března Francouzi 7. května kapitulovali.

21. července skončila konference v Ženevě dohodou o příměří, které bylo postupně vyhlášováno do 11. srpna. Do Hanoje vstoupili severovietnamští vojáci 10. října. Mezitím se 8. srpna sešla Národní bezpečnostní rada USA a rozhodla, že USA nahradí v Indočíně Francii a bude vyvíjet tlak proti šíření komunismu z Moskvy. Ještě v červnu v průběhu konferenčního jednání byl ve Francii na americký popud nahrazen předseda jihovietnamské vlády Bửu Lộc a nový premiér Ngô Đình Diệm 5. července jmenoval v Saigonu novou jihovietnamskou vládu.

6.4 Rozdělení na severní a jižní Vietnam

Demarkační linie vznikla 22. července 1954 v rámci dohod na konferenci v Ženevě jako provizorní řešení do plánovaného sjednocení, které však velmoci nerealizovaly. Na západní straně vedla demarkační linie na 17. rovnoběžce,

ale na východní straně ji tvořila řeka Bến Hải, která rovnoběžce přesně neodpovídá. VDR původně požadovala dělicí linii na jižnější 13. rovnoběžce zatímco západní spojenci požadovali hranici víc na severu. Diplomatickou intervencí ČLR se došlo ke kompromisu, který pro VDR znamenal ztrátu velkých měst ve Středním Vietnamu (Hlavatá et al. 2008: 189). Kolem dělicí linie vznikla z každé strany pětikilometrová demilitarizovaná zóna. Jižní část zóny v Republice Vietnam byla spravována jako samostatný distrikt oblasti Trung Lương. Severovietnamská část byla spravována jako zvláštní zóna Vĩnh Linh, která vznikla vyčleněním pásu území z provincie Quảng Trị (Whitfield 1976: 63–64, 326). K životě a zvláštnímu režimu v příhraniční zóně viz Tran Mai Nam (1969). Roku 1959 byla populace Indočíny cca 14 milionů v severním Vietnamu, 13 milionů v Republice Vietnam, 5 milionů v Kambodži (1958) a 1,7 milionu v Laosu (Rawson 1963: 233).

Rozdělení země vyústilo v migrace ošetřené dohodou o svobodě pohybu a možnosti se přestěhovat ještě před zřízením skutečné hranice. V letech 1954–1956 uprchlo dle odhadů ze severního Vietnamu 800 000 až milion lidí, hlavně křesťané a prakticky všichni studenti univerzity v Hanoji (Joes 1989: 32). Je však třeba podotknout, že zejména migraci křesťanů do značné míry podnítila letáková propaganda nastávajícího prezidenta Diệma (ve spolupráci s CIA), která měla za cíl vyvolat u severovietnamského obyvatelstva paniku z komunistických čistek, aby Diệma v jižním Vietnamu podporovali alespoň noví křesťanští imigranti. Přes tyto zmatky nastala v prvních letech po rozdělení (asi 1954–1956) jediná skutečná pauza mezi válkami, kdy se konflikt přesunul na úroveň propagandy.

Ta byla ve své době i z americké strany jednostranná: líčila Ho Či Mina jako revolucionáře a nacionalistu, který vede sveřepou válku, aby vyhnal Francii, vládl severnímu Vietnamu a ohrožoval Jižní Vietnam a Laos (Karnow 1962: 66). Dočasné rozdělení Vietnamu se také líčilo propagandisticky i proti duchu dohod ze Ženevy (např. Rawson 1963: 232²), zvlášť když bylo všem celkem jasné, že podpora Ho Či Minovi zcela převažovala i u obyvatelstva na jihu. Tj. jediná změna, kterou si tehdy Američané připouštěli, se týkala výhradně severního Vietnamu. A v amerických materiálech přibývalo Ho Či Minovi do sbírky jmen a přezdívek krycí jméno *Agent č. 19* nebo *Agent Lucius* (Young 1991: komentář na druhé straně fotografií následujících po str. 50; pozn. Více krycích jmen musel mít Ho Či Min asi i v případě informačních služeb jiných států).

Politické vazby Vietnamské demokratické republiky na ČLR a SSSR a jižní části Vietnamu na USA vedly k rozvoji dalších hospodářských vazeb už jen

2 Rawson zde doslova píše: *Vietnam should be divided into northern and southern portions at the 17th parallel until elections could decide whether the Communist régime which held the north or the democratic organization of the south should govern the whole state.*

v rámci nových politických bloků. Partnerem VDR se tak stalo i Československo a z asijských zemí Mongolsko, které mělo po první dohodě ze 17. listopadu 1954 (Ngô Xuân Binh 2009: 218) začít do VDR dodávat dobytek a masné výrobky. Roku 1955 se pro VDR dohodl dar 106 krav, 520 koz, 407 tun klobás mongolského typu a 25 tun másla (Дашцэвэл 2015: 72). I když se patrně ne-realizovalo vše ani z této dohody, dál se velkoryse plánovalo, že by MLR mohla Vietnamu poskytnout i 100 000 kusů dobytka (Жамъян 2005: 80nn). Mongolská plemena skotu by ale těžko snášela odlišné klimatické podmínky, na které je zvyklý místní vodní buvol z jižní Číny a jihovýchodní Asie.

Mezi VDR a Republikou Vietnam ve své době existoval například odlišný přístup k etnonymii. Podskupina Hroi etnika Čam v provinciích Bình Định a Phú Yên byla v rozdělené jižní části země klasifikována nejprve jako samostatné etnikum Hroi, ale po sjednocení a zavedení etnonymie sovětského typu byla roku 1979 překlasifikována na podskupinu Čamů (Yasuko 2011 in Trần Kỳ Phương & Lockhart 2011: 323–324).

Vietnamská demokratická republika (*Việt Nam dân chủ cộng hòa*) – v literatuře též Severní Vietnam³, se v době rozdělení rozkládala severně od řeky Bến Hải a sedmnácté rovnoběžky. Stát sice založil vyhlášením v Hanoji Ho Či Min už 2. září 1945 s platností v celém rozsahu i pro jižní Vietnam, nicméně jeho hranice oficiálně stvrdila až konference v Ženevě roku 1954, a to s omezením jen na severní část. Ta měla rozlohu 158 750 km² a počet obyvatel se později roku 1970 odhadoval na více než 21 milionů. Gramotnost odhadovaná roku 1960 asi na 65 % je patrně nadhodnocená. Země se dělila na 23 provincií a 2 administrativně samostatná města. Nová ústava z roku 1959 dávala moc do rukou Národního shromáždění, prezidentovi a vládě (radě ministrů, předsedovi a místopředsedům). Hlavní vládní stranou byla v době rozdělení *Vietnamská strana práce* (Đảng lao động Việt Nam). Prezidentem byl Ho Či Min od založení 1945 do své smrti roku 1969, poté funkci zastával Tôn Đức Thắng. Předsedou vlády se stal roku 1954 Phạm Văn Đồng (Whitfield 1976: 321–322). Stranická politika začala brzy prorůstat do všech vrstev společnosti. Na sjezdu umělců v Hanoji 14. ledna 1955 potvrdil Tồ Hũu stranický požadavek na jednotu politiky a umění, kdy bylo povinností umělce být konformní se stranou, která chtěla vytvořit nového člověka (Lê Thành Khôi 2008: 525).

3 Severní Vietnam však není jen moderní politický termín – ve vietnamštině jsou geografické termíny *Bắc phần*, *Bắc-Bộ*, *Bắc-Kỳ* a *Miền Bắc* (kde *bắc* je čínský termín pro „sever, severní“, v moderní čínštině *bei* 北), které označují historické území na sever od provincie Thanh-Hóa – jde o starobylou oblast Vietů z doby před jejich expanzí na jih (Whitfield 1976: 13). Moderní politický termín značí jen Vietnamskou demokratickou republiku v době mezi vyhlášením roku 1945 (někdy se považuje za relevantní až konference v Ženevě roku 1954) a sjednocením roku 1975/1976.

Název Vietnamská demokratická republika se neoficiálně vztahuje na celou zemi po sjednocení do přejmenování na Vietnamská socialistická republika na začátku roku 1976. Po podpisu ženevské dohody o příměří se zrychlil proces mezinárodního uznávání VDR ze strany jiných států: 5. srpna Island, 21. srpna Kanada, 1. září Irsko, 20. září Malta, 21. září Japonsko, 15. listopadu Argentina a Lucembursko. Od roku 1974 VDR navázala diplomatické styky s 90 zeměmi (Nguyễn Đình Lê 2010: 213).

Republika Vietnam (*Việt Nam Cộng hòa*). Méně oficiálně Jižní Vietnam, byl státní útvar, který existoval 20 let ve 20. století od roku 1955. Rozkládal se na jih od řeky Bến Hải a sedmnácté rovnoběžky. Měl rozlohu 173 809 km² a roku 1971 asi 18,8 milionů obyvatel, tedy méně než ve Vietnamské demokratické republice a také gramotnost se tehdy odhadovala na nižší úroveň 50 %. Ještě v roce 1954 a před rozdělením země se po koordinaci mezi Francií a USA stal předsedou vlády profrancouzského jižního Vietnamu Ngô Đình Diệm (Corfield 2008: xix). S formálně nadřazenou hlavou státu císařem Bảo Đạiem se roku 1955 vypořádal referendem, kde se nechal zvolit představitelem země a s přijetím první ústavy se 26. října 1956 vyhlásila Republika Vietnam. Po puči roku 1963 se vystřídal několik vlád, až se přijala nová ústava a prezidentem se roku 1967 stal Nguyễn Văn Thiệu. Země se administrativně dělila na 45 provincií a 11 samostatných městských oblastí. Hlavní přístavy vedle Saigonu a Vũng Tàu byly Cam Ranh a Đà Nẵng (Whitfield 1976: 320).

6.5 Vývoj v jižním Vietnamu (v Republice Vietnam)

6.5.1 Počáteční politický vývoj

Hlavní osobnost politiky v jižním Vietnamu **Ngô Đình Diệm** (1901–1963) pocházel z křesťanské aristokratické rodiny. Po studiu na francouzské katolické škole v Hué nastoupil na učiliště Quốc học, které založil jeho otec, poté studoval Fakultu práva a administrativy v Hanoji. V době vlády císaře Khải Địnhha (1916–1925) vstoupil do císařské armády, později se roku 1929 stal guvernérem v Phan Thiết, kdy začal i jeho odpor ke Svazu komunistické mládeže. Roku 1933 se za císaře Bảo Đại (1925–1945) stal ministrem vnitra, ale záhy rezignoval, protože se mu nedařilo prosadit plánované reformy, a odešel na 10 let do Hué. V rámci kontaktů s protifrancouzskými intelektuály se v roce 1940 snažil o spolupráci s Japonci a později roku 1945 odmítl císařovu nabídku stát se premiérem. Po srpnové revoluci 1945 ho zatknul Việt Minh a Ho Či Min mu měl nabídnout spolupráci, s níž nesouhlasil, později byl v souladu s dohodou roku 1946 ze zajetí propuštěn.

Roku 1949 navštívil s bratrem Ngô Đình Thụcem Japonsko (zde bratra Cường Đểho), Evropu a USA, kde od roku 1951 zůstal na 2 roky v semináři v New Jersey. Po návratu do Evropy a setkání s císařem, který mu opět nabízel post premiéra, na tuto nabídku kývnul až po porážce francouzských vojáků v bitvě u Điện Biên Phủ. Později ale odmítnul uspořádat referendum o sjednocení a místo toho 23. října 1955 uspořádal referendum, na kterém se nechal zvolit prezidentem a představitelem jižního Vietnamu namísto císaře Bảo Đại. Diệm poté 26. října 1955 vyhlásil Republiku Vietnam a 4. března 1956 se konaly volby. Diệm začal s necitlivými reformami, potlačoval buddhismus a autokratickým chováním s nepotismem si znepřátelil většinu obyvatelstva, zatímco plně stavěl na podpoře USA. Nakonec byl při armádním převratu 1. listopadu 1963 zabit i s mladším bratrem **Ngô Đình Nhu**. Po převratu byl popraven i další prezidentův mladší bratr **Ngô Đình Cẩn**. Byl méně vzdělaný než prezident a plně využíval možnosti rodového klientelismu. Spravoval střední Vietnam (tj. severní část Republiky Vietnam) a díky vazbám na bratra-prezidenta si vybuodoval vlastní mocensko-policejní aparát nezávislý na centrální vládě. Ngô Đình Nhu měl v rodinném klanu k prezidentovi nejbližší a s francouzským vzděláním se stal jeho politickým poradcem a kancléřem. V roce 1955 založil *Personalistickou revoluční stranu pracujících* (Cần lao nhân vi cách mạng đảng) (Whitfield 1976: 190–193). Tato strana (zkráceně i Strana Cần-lao) se stala hlavní logisticko-lobbistickou organizací rodiny prezidenta. Původně šlo o tajnou politickou organizaci pro elitní členy významných rodů. Do strany se vybírali vlivní intelektuálové, vedoucí pracovních skupin a členové civilních služeb i vojenští úředníci. Během jejího nejvýznamnějšího období v letech 1954–1963 mohla mít podle odhadů asi 20–25 tisíc členů – údaje se oficiálně nikde nezveřejňovaly. Strana se neúčastnila voleb jako volební subjekt. Šlo o vlivovou organizaci s cílem politické kontroly. Ve volebních kampaních se organizace podílela na pořádání agitačních kampaní na podporu vybraných stran, demonstrací, tvorbě vládních programů apod. V zásadě pracovala na stejném funkčním principu metod propagandy (vytváření místních buněk, skupin pro frontovou agitaci) jako komunistická strana. Konkrétní jádro personalistické nauky (*Thuyết nhân-vị*) vytvořil jako syntézu západních a východních filozofických systémů Ngô Đình Nhu, který stranu i celkově řídil, zatímco jeho bratr Ngô Đình Cẩn řídil část strany v centrálním Vietnamu. Po pádu prezidenta Ngô Đình Diệma ustala i působnost strany, naopak se proti ní obrátila nenávisť obyvatelstva, které bylo za prezidenta Ngô Đình Diệma vystaveno velkým represím (Whitfield 1976: 31–32). Čistkám proto neušli ti, co zůstali po převratu ve Vietnamu.

Přežili je ti, co dleli v době převratu v zahraničí. Nechvalně známá madam **Ngô Đình Nhu** byla prezidentova švagrová, tj. žena jeho bratra Ngô Đình

Nhu. Byla aktivní ve sféře mocenských intrik, vytvořila si k ochraně ženské polovojenské oddíly a zavedla silně nepopulární moralistická opatření spojená s radikálním křesťanstvím: zákonem zakázala rozvody, antikoncepci, potraty a dokonce i taneční zábavu. Stejně tak už musel zůstat natrvalo v Evropě prezidentův starší bratr a arcibiskup v Hué **Ngô Đình Thục**, který založil Katolickou univerzitu v Đà Lạtu a měl velký politický vliv v centrálním Vietnamu.

S relativně kompaktní strukturou moci okolo prezidenta Diệma ostře kontrastoval vývoj v mezinárodně-politickém ohledu. Již 12. května 1955 převzaly USA velení výcviku jihovietnamské armády (Đặng Phong et al. 2012: 441). Od 8. března 1956 byli do jižního Vietnamu vysíláni ideologičtí pracovníci z VDR, aby pomáhali vytvářet politické buňky (85 Years: 1335n). 3. ledna 1957 obvinil Mezinárodní kontrolní výbor VDR i Republiku Vietnam z porušování Ženevské dohody. 22. října 1957 bylo bombardováno sídlo amerických vojenských poradců v Saigonu i o rok později se stalo cílem dalšího útoku, protože od ledna 1958 začala VDR vést gerilovou válku a například roku 1960 povstání v Bến Tre (Đặng Phong et al. 2012: 442–443).

Do prosince 1961 proto stoupl počet amerických vojáků a poradců v Jižním Vietnamu na 15 000. Vlastních vojáků z USA bylo 3200 a v tu dobu byla slíbena dodávka nových zbraní v hodnotě 40 milionů USD. V lednu 1962 byla v Republice Vietnam založena americká Military Assistance Command. V souvislosti s vnitropolitickou krizí a vnějšími tlaky vzrostl v říjnu 1963 počet amerických vojáků ve Vietnamu na 16 500 a již předtím 27. srpna 1963 přerušila oficiální styky s vládou prezidenta Diệma sousední Kambodža (Đặng Phong et al. 2012: 445–447).

Po listopadovém převratu roku 1963 se v Republice Vietnam dostala krátkodobě k moci vojenská vláda Dương Văn Minh, kterou v lednu 1964 přemohla opět Vojenská revoluční rada, vedená Nguyễn Khángem. Následovalo období častých změn a v červnu 1965 se stal premiérem již deváté vlády po svržení Diệma vicemaršál a dříve i velitel jihovietnamského letectva Nguyễn Cao Kỳ (nar. 1930) (Young 1991: komentář k fotografiím po str. 50). Kỳ zůstal ve funkci do roku 1967.

Druhým prezidentem Republiky Vietnam se stal Nguyễn Văn Thiệu (nar. 1923), vyznáním původně buddhista, který se až po svatbě přiklonil ke katolickému křesťanství. V roce 1945 se ještě připojil k hnutí Việt Minh, brzy (1948) ale přešel do vietnamských jednotek francouzské armády. Po vojenském výcviku vedl boje proti Việt Minh. Po smrti prezidenta Diệma se ocitl v nejvyšších vojenských a politických funkcích a prezidentem se stal 1967 a po znovuzvolení i 1971 (Whitfield 1976: 207–208), tj. v hlavních letech druhé války v Indočíně.

6.5.2 Vývoj ve společnosti a ekonomice

Roku 1957 měla Republika (jižní) Vietnam rozlohu 170 850 km² a počet obyvatel se uváděl 12 261 000, z toho činili etničtí Vietnamci 85 % (Nguyễn Đình Lê 2010: 36).

V Republice Vietnam ovládali v polovině padesátých let trh s rýží ve svých vlastních oblastech převážně sami Vietnamci a týkalo se to například i oblasti Saigon/Chợ Lớn (147 vietnamských vs. 85 čínských obchodů), kdy většina čínských obchodníků sídlila v Chợ Lớn – bývalé čínské čtvrti a dříve samostatném městě u Saigonu, rychlá urbanizace nicméně přispěla k jejich sjednocení (Whitfield 1976: 43). Jinde ale pokračoval vliv čínských obchodníků ještě z doby jejich imigrace za vlády rodu Nguyễn. V padesátých letech počet čínských obchodů s rýží převyšoval vietnamské v Cần Thơ, Gia Định, Sóc Trăng, Rạch Giá, Bạc Liêu, Hà Tiên, Long Xuyên a Trà Vinh. Od konce padesátých let však podíl čínských obchodníků s rýží v jižním Vietnamu velmi rychle klesal (Li Tana 2011b: 55) snad i kvůli rostoucím obavám ze špionáže pro komunisty, kteří zvítězili v ČLR.

S rostoucími represemi rostla i nespokojenost, nejprve buddhistů a lidí ve venkovských oblastech, kde působili severovietnamští komunisté. Vláda vytvořila ve spolupráci s americkými poradci program tzv. strategických vesnic, které měly být hlídáné proti severovietnamské infiltraci. Tyto internační tábory obehnané ostnatým drátem vyvolaly nesmírný odpor i kvůli násilnému přesídlování: nejvíce k němu byli nuceni etničtí Vietnamci a Khmerové – přitom jejich původní vesnice a usedlosti se ničily a vypalovaly, aby se v nich nemohl usídlit nepřítel, např. v Trà Vinh. Po pádu Diemovy vlády a zrušení projektu se lidé od listopadu 1963 vraceli zpět na své původní lokality (MGT 2003: 22, 25). Také budování armády v Republice Vietnam nebylo efektivní – vietnamští vojáci se v rámci striktních asijských pravidel hierarchie nesnažili vyvíjet aktivitu, protože by je velitelé vnímali jako konkurenci. Ve výsledku nebyla vietnamská armáda příliš efektivní a spoléhala na zásahy vojsk USA (Hlavatá et al. 2008: 205–211).

Zkušenost s násilím venkovany v protivládních náladách jen utvrdila a naopak usnadnila působnost agentů z VDR, na které se venkované dívali tím pozitivněji. S karanténní politikou proto pokračovaly i vlády po Diệmovi. Například Nguyễn Văn Thiệu přijal radikální program AB 148. V rámci pacifikace venkovských oblastí se měly vybrané lokality zbavit severovietnamských buněk a osvobozených zón. Válka byla z části psychologická a největšímu tlaku čelily rodiny, jejichž členové byli činní v revolučních buňkách (Hoàng Văn Thái 2008: 52). Přesto jihovietnamské vlády postupně ztrácely kontrolu nad většinou venkovských oblastí. Už americký vyslanec Henry Cabot Lodge přišel

roku 1964 s desetibodovým programem úplné kontroly obyvatelstva, který se měl aplikovat v oblastech vojensky vyčištěných od severovietnamských agentů s cílem zabránit opakování „infekce“. Program se zakládal na doporučeních Hilsmana a jiných bývalých členů ještě Kennedyho vlády (zde stručněji podle Young 1991: 144–145): 1. uspokojit mysl obyvatel sociální a atraktivní ideologií jejímž provedení lze věřit, 2. politicky organizovat obyvatelstvo s pomocí vesnických vůdců a výborů, jejichž kroky bude jistit policie nebo armáda, 3. provést s pomocí policie či armády sčítání lidu, 4. vydávat osobní průkazy, 5. vydávat povolenky pro pohyb zboží a osob, 6. v případě potřeby vyhlásit zákaz vycházení, 7. užít všechny tyto metody v každé vesnici jako „zubní kartáček proti teroristům“, 8. po uklidnění situace angažovat experty na zemědělství, školní učitele atd., 9. organizovat vesnickou domobranu proti útokům Vietkongu (pejorativně užívaná zkratka pro severovietnamské komunisty), 10. po splnění všech předchozích kroků uspořádat volby do místních úřadů.

Zmíněný program se nicméně nedařilo realizovat, naopak i v relativně nejvíce proamerických městech narůstaly demonstrace. Nejdříve demonstrovali buddhisté, proti kterým se postavila katolická rodina prezidenta Diệma. Za vrcholných represí a v rok puče (1963) se někteří známí mniši rozhodli pro demonstrativní sebeobětování upálením. Jako první se na jaře upálil Thích Quảng Đức. Represe, kterými se jihovietnamský prezident Diệm dostal a držel u moci, vedly podle odhadu historiků k likvidaci asi 50 000 osob (Müllerová 2004: 77), což je možná i více než v případě represivního aparátu koloniální Francie. Později demonstrovali ve větší míře ve městech studenti, kteří měli levicové postoje a s prohlubující se válkou se i v jihovietnamských městech demonstrovalo proti americké přítomnosti, válce a volalo se po zodpovědnosti za válečné zločiny. Nejznámější protestující byli intelektuálové a buddhističtí mniši. Například spisovatel **Nhật Linh** (1906–1963) byl autor mnoha novel na aktuální témata a politický aktivista. Po studiích v Paříži a Hanoji, kde pak i učil, začal psát a založil Nezávislou literární skupinu *Tự lực văn đoàn*. Od roku 1939 se účastnil protifrancouzských aktivit a od roku 1942 pobýval převážně v Číně. Do Vietnamu se vrátil roku 1951 a v souvislosti s rozdělením země přesídlil roku 1954 na jih do Saigonu, kde byl v roce 1960 uvězněn za texty proti prezidentovi Diệmovi, 7. července 1963 napsal protestní dopis proti vládě a spáchal sebevraždu (Whitfield 1976: 210).

Mírnější formu protestu proti vládě jihovietnamského prezidenta Diệma zvolil několikrát vězněný **Ông Đạo Dừa** („Kokosový mnich“). Narodil se roku 1909, vzdělání získal ve Francii a po návratu do Vietnamu roku 1945 opustil rodinu a vstoupil do buddhistického řádu. Po třech letech meditací, kdy údajně nejedl nic než kokosové ořechy (odtud přezdívka) začal s veřejným

působením – volal po míru a sjednocení Vietnamu a demonstroval přímo před prezidentským palácem v Saigonu. Později roku 1964 se usídlil na ostrově v deltě řeky Mekong, kde postavil 18 metrů vysokou pagodu. Krátce vězněn byl i při návštěvě v Phnom Penhu (Whitfield 1976: 216–217).

Velký význam mělo zakládání škol v jižním Vietnamu, které do sjednocení nenesly zatížení ideologií a lze je pokládat za nejpozitivnější důsledek přítomnosti USA v jižním Vietnamu. Vedle rozvoje univerzit v Hué a Saigonu se roku 1966 založila univerzita ve městě Cần Thơ, která i dnes patří mezi nejvýznamnější vzdělávací instituce.

Od roku 1968 se v jižním Vietnamu začaly výrazněji šířit západní trendy a vedle tradičního oděvu i móda kratších sukní, tehdy ovšem jen lehce nad kolena (Đặng Trùng & Hoài Thu 2013: 123). Řada tradičních vietnamských oděvů nikdy nevyšla z obliby, jako například u žen *áo dài*, který těsně obepíná tělo. Jiné typy jako např. dámské spodní prádlo *yém* určené na vrchní část těla pochází ze staré Číny a bylo nošeno v severním Vietnamu. V moderním období se od jeho nošení nejprve upouštělo. Za dynastie Nguyễn se ve městech začaly nosit novější čínské šaty a později je v druhé polovině 20. stol. vystřídala západní podprsenka. Nicméně obnova tradic a trend elegance odhalených ženských zad vrací *yém* do popularity na soudobých večírcích městských lepších vrstev a *yém* je v liberalizované kultuře opěvován v populárních písních (Trần Ngọc Thâm 2008: 515–517). V oficiálním styku a v pracovní době zůstávají oděvní zvyklosti konzervativní a ve městech zvláště v sektoru úředníků a managementu tvoří základní dress code košile či u žen košilovitá blůza a nejčastěji černé kalhoty nebo úzká sukně po kolena.

Vietnamci žili vždy soustředěně ve větších sociálních společenstvech v nížinách kvůli snazší obživě rybolovem a pěstováním rýže. Vesnice složené ze vzdálených osamocených domů jsou u nich vzácné. Více rozvinuté sociální interakce a konfuciánská morálka od každého jedince vyžadovaly řadu kompromisů a vedly k životu s nesplněnými touhami, které se dostaly do populární kultury. V jižním Vietnamu v deltě Mekongu vyvinuli na začátku 20. století amatérští hudebníci kolem Sáu Lầua zvláštní styl písní *vọng cổ* „nostalgie (po) minulosti“, který se vyznačuje harmonickou pomalou a velmi tesknou melodií (Whitfield 1976: 30). Tyto dnes mimořádně populární písně vznikaly i v rámci obnovy směru hudebního divadla *cải lương* (Trương Bửu Lâm 2012: 184), které používá západní hudební nástroje a v nostalgicky smutném zpěvu *vọng cổ* se může každý smířovat se svými stesky. Mezi původce, významné skladatele a interprety žánru *cải lương* patřili skladatelé Nguyễn Tống Triều, Tống Hữu Định (1869–1932), Trương Duy Toàn (1885–1957), Lê Thị Phi (1906–1954), Trương Phụng Hào (1911–2009), ke známým zpěvákům a zpěvačkám patřili např. Phùng Há, Năm Châu, Năm Phú, Út Trà Ôn, Minh Phụng, Bạch Tuyết

a Lê Thủy. U podžánru *vọng cổ* nejvíce proslul Cao Văn Lầu známý i jako již uvedený Sáu Lầu (1892–1976) (více k žánru *cải lương* viz Trần Ngọc Thêm 2014: 356–372).

6.6 Exkurz k buddhismu ve 20. století

Buddhismus ve Vietnamu upadal nejvíce za dynastie Rané Lê. Obnovovat se začal ve 20. století nejprve v Saigonu díky mnichům jako byli Khánh Hòa a Thiện Chiếu. I první moderní učeně-náboženská společnost Kočičínská asociace buddhistických studií vznikla roku 1930 v Saigonu a na Jihovietnamskou asociaci buddhistických studií se změnila roku 1951, kdy v Saigonu současně vznikla i Sangha Jižního Vietnamu. Časopisem Kočičínské asociace byl od roku 1931 list *Từ Bi âm* „Hlasy soucitu“. Analogicky ve středním Vietnamu vznikla roku 1932 Annamská asociace buddhistických studií (s časopisem *Viên âm* „Dokonalý hlas“) a roku 1949 Sangha Středního Vietnamu. V severním Vietnamu byla roku 1934 založena Tonkinská buddhistická asociace (s časopisem *Đuốc tuệ* „Pochodeň moudrosti“) a roku 1949 Asociace pro nápravu severovietnamské buddhistické církve, která se o rok později přejmenovala na Sangha Severního Vietnamu (Nguyễn Thanh Xuân 2012: 58–60).

Japonci se po vstupu do Indočíny snažili vytipovat vlivné osobnosti a pokoušeli se získat je na svou stranu. Jedním z nich byl i Huynh Phú Sổ (1920–1947), vůdce politicko-náboženského buddhismu Hòa Hảo založeného roku 1939 (Corfield 2008: xviii). Kvůli vzrůstajícímu politickému vlivu ho nejprve francouzská koloniální vláda zavřela do psychiatrické léčebny a později poslala do exilu do Laosu. Zpět do Saigonu se vrátil s pomocí členů svého hnutí až poté, co japonská okupace oslabil výkonný vliv francouzské koloniální policie. V Saigonu navázal kontakty s představiteli několika politických stran a s japonskou podporou se také snažil zlepšit zemědělskou produkci na západě jižního Vietnamu. Huynh Phú Sổ díky tomu zvýšil svůj vliv na venkově, loajalitu však Japoncům neoplácel a už v březnu roku 1945 se snažil založit nacionalistické uskupení, které by bojovalo za nezávislost Vietnamu, neúspěšný zůstal i jeho pokus o založení Vietnamského buddhistického svazu, a nakonec založil v několika jihovietnamských provinciích buddhismus hòa hảo a v průběhu roku 1946 se aktivně podílel na organizování řady vlivových uskupení včetně Socialistické demokratické strany Vietnamu (Việt Nam Dân chủ Xã hội Đảng), která byla s vedením hòa hảo úzce provázaná (Nguyễn Thanh Xuân 2012: 245–247). V jižním Vietnamu zůstal buddhismus hòa hảo relativně silně zastoupen i po smrti svého zakladatele a sjednocení

země roku 1975 (Trần Ngọc Thê 2014: 238–239), musel se však začít přizpůsobovat novým politickým podmínkám.

Buddhistická církev ve Vietnamu však měla i dříve spojení s politikou. Sjednocení země pod severovietnamskou vládou zpočátku přineslo omezení. Vietnamská socialistická republika vyhlásila svobodu náboženského vyznání, i když ta se vztahuje spíše jen na náboženství oproštěná od výraznějšího politického vlivu. Zástupce buddhismu však šlo vzhledem k požadavku nenásilí přirozeně zapojit do protiválečného hnutí.

Buddhistická delegace z Vietnamu například navštěvovala konference proti jaderné válce a zbrojení v zemích bývalého sovětského bloku. Roku 1982 šlo nejprve o Mongolskou lidovou republiku a následující rok 1983 o Československo (Nguyễn Thanh Xuân 2012: 81). Současné směry buddhismu jsou v rámci možností zapojeny do veřejného života a buddhističtí mniši studují v univerzitních knihovnách.

6.7 Vývoj v severním Vietnamu (ve Vietnamské demokratické republice)

6.7.1 Počáteční vývoj

Severovietnamští političtí představitelé se zpočátku hlavně vyrovnávali s následky První války v Indočíně. 5.-7. září 1954 zasedalo politbyro Strany pracujících a reflektovalo novou vnitro- i mezinárodně-politickou situaci. 1. října se začala uplatňovat beztrestnost, která měla být vztahována na ty, kteří v době války spolupracovali s nepřitelem a z výkonu trestu měli být uvolněni ti, co byli odsouzeni ze stejného důvodu již dříve (85 Years: 1334n.).

Omezující dohody z konference v Ženevě kritizoval Ngô Đình Diệm 17. července 1955, stejně tak vláda VDR plánovala pokračovat v revoluci a osvobození jižního Vietnamu. Roku 1956 se ve VDR zahájily ve větší míře konfiskace a Trường Chinh se kvůli nim musel dočasně stáhnout z některých funkcí (Corfield 2008: xix).

Od přelomu let 1956 a 1957 se začala připravovat nová ústava, řada zákonů a od roku 1957 se ve vedení VDR začala revoluce rozlišovat: na socialistickou ve VDR a na národní lidově demokratickou v případě jižního Vietnamu. 3. ledna 1957 obvinil Mezinárodní kontrolní výbor VDR i Republiku Vietnam z porušování Ženevské dohody (Đặng Phong et al. 2012: 442). Národnostní menšiny byly nejen najímány do vojska, ale už i vzdělávány. V roce 1957 bylo ve VDR 60 600 (3,24 %) studentů z národnostních menšin, ze čtvrtiny dívky. Konkrétně byli zastoupeni např. Tày 8,37 %, Mường 4,525 %, Nung 3,98 %, Thái 1,73 % (*Lịch sử Việt Nam. Tập 12*, 2014, 103).

V lednu 1959 se na 15. zasedání ÚV rozhodlo i o použití násilí jako jednoho z prostředků osvobození jižního Vietnamu. Na 16. zasedání v dubnu se schválil plán kolektivizace zemědělství a reformem původně kapitalistické a soukromé průmyslové výroby a obchodu. Již předtím akutní riziko hladomoru po válce a rozdělení země zažehnala finanční pomoc od SSSR, za kterou se nakoupila rýže v Barmě. Mimo zahraniční zdroje se ve VDR znovu krátkodobě pěstovaly rychle rostoucí plodiny i v městských parcích. Po zklidnění situace však vyvolala nové nepokoje nevhodně prováděná kolektivizace a hrubé zneužívání moci, které si ve spojení s čistkami po válce s Francií vyžádalo vedle vyššího počtu perzekuovaných asi 15 000 životů (Hlavatá et al. 2008: 193). Počet zabitých v politických čistkách byl v severním Vietnamu zřejmě nižší než v jižní části země. Severovietnamská vláda si nemohla vzhledem k eskalaci tlaku USA dovolit opudit obyvatelstvo – konfiskovalo se proto opatrněji a oficiálně už pro potřebu obranné války. Naopak na jihu převládal u většiny obyvatel odpor proti instalované vládě prezidenta Diệma a mnohem rozsáhlejšími čistkami si proamerický režim obyvatelstvo natolik zneprátelil, že výrazně usnadnil pronikání severovietnamských agentů a ve výsledku nikdy neměl území pod plnou kontrolou. Navíc v květnu 1959 rozhodla Vojenská komise o výstavbě Ho Či Minovy stezky okolo pohoří Trường Sơn, která měla sloužit k zásobování operací na jihu.

Od roku 1959 Ho Či Mina na návštěvách v SSSR i v ČLR také pravidelně vyšetřovali sovětsí i čínští lékaři. Ho Či Min starostlivost přijímal sice s úsměvem (Vũ Kỳ 2013: 32–33), ale z jeho komentářů lze usoudit, že si ji nepřál. Takto „ze zdravotních důvodů“ totiž Sověti sesazovali již nevyhovující představitele satelitních států (i když Vietnam se satelitním státem SSSR v pravém slova smyslu nikdy nestal). Na Ho Či Minovo sesazení nicméně tlak nevzniknul i kvůli jeho ikonické roli v nacionalismu a mimořádnému domácímu respektu. Ho byl navíc pragmatik a vedle aktivních zahraničních vztahů pružně ustupoval z požadavků. Dbal také na časté domácí veřejné vystupování a například v únoru 1960 na návštěvě provincie Cao Bằng promluvil na podporu revoluce (*Hôi & đáp vè*: 113).

Od roku 1960 se datuje zintenzívnění politiky proti jižnímu Vietnamu počínaje 17. ledna podporou povstání Đông Khê v okrese Mỏ Cày v provincii Bến Tre (85 Years: 1337). 27. ledna 1960 byla z VDR vypravena první nákladní loď do jižního Vietnamu s 5 tunami zbraní a nábojů, pultunou šatů, léků a 400 kg nylonu. Dodávce a vyložení nákladu však zabránily hlídkující lodi. První zřejmě menší severovietnamská loď z Cà Mau doplula do přístaviště na řece Nhật Lệ až v srpnu 1961 a teprve od července 1962 se začalo s intenzivnější přepravou. Zbraně byly poprvé po moři dopraveny na jih v říjnu 1962 a od března 1963 měla VDR k dispozici i ocelová plavidla.⁴ Vodní sekce Ho Či Minovy

4 Pozn. přesná data plaveb jednotlivých lodí se v různých dokumentech někdy liší (Đặng Phong et al. 2012: 444–447).

stezky ale nemohla být příliš účinná a kvůli americkým válečným lodím v jihovietnamských vodách do cíle doplulo jen málo plavidel. Náhradně lodi pluly větší oklikou do Kambodže, odkud se dodávky přepravovaly po zemi.

V květnu 1960 proběhly druhé všeobecné volby do Národního shromáždění. Na třetím Sjezdu národních zástupců v září byl přijat první pětiletý plán rozvoje hospodářství na léta 1961–1965, dále proběhly volby do ÚV a politbyra. Předsedou Strany pracujících byl zvolen Ho Či Min a prvním tajemníkem ÚV se stal Lê Duẩn. 20. prosince 1960 byla založena Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu.

V roce 1961 se ve VDR zintenzívnily přípravy na vojenské operace. Naopak v USA potvrdil prezident J. F. Kennedy strategii *Flexible Response*, která počítala se zapojením zvláštních zbraní. V lednu 1962 byl Ho Či Min znovu na návštěvě SSSR (*Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh với nước Nga*: 135n.).

6.7.2 Přehled severovietnamských politických orgánů

Đảng Lao Động Việt Nam „Vietnamská strana práce/pracujících“. Dominantní politická strana ve VDR a zpočátku i ve Vietnamské socialistické republice – později roku 1976 se změnila na Vietnamskou komunistickou stranu a zůstává jí dodnes. Strana práce byla založena v květnu 1951 jako nástupkyně za v tu chvíli současně rozpuštěnou Việt Minh. Stranu řídilo v prvních dekádách 11-členné politbyro a 2 náhradníci. Strana měla v roce 1970 asi 1 100 000 členů, tj. asi 5 % obyvatelstva VDR. Tento poměr straníků k obyvatelstvu je udržován i dnes, kdy v dohledné době přesáhne počet obyvatel Vietnamu 100 milionů. Hlavními novinami zůstává původní tiskovina *Nhân Dân* „Lid“. Kromě hlavní Vietnamské strany práce/Vietnamské komunistické strany byla ve VDR tolerována i *Đảng xã hội Việt Nam* „Vietnamská socialistická strana“ s nevelkou členskou základnou levicových intelektuálů a stranickým časopisem *Tổ Quốc* (Whitfield 1976: 60, 209).

Mặt trận tổ quốc „Vlastenecká fronta“ – politická organizace ve Vietnamské demokratické republice založená roku 1955. Vzešla ze Sjednocené vietnamské nacionalistické fronty (*Mặt trận liên hiệp quốc dân Việt Nam*) (Whitfield 1976: 172).

Mặt trận dân tộc giải phóng Miền Nam „Národní fronta pro osvobození jižního Vietnamu“ – vojensko-politická organizace založená v Hanoji 20. prosince (dle jiných zdrojů 20. srpna) 1960 s cílem řídit povstání a šířit revoluci v Republice Vietnam (Whitfield 1976: 172).

Chính phủ cách mạng lâm thời cộng hòa Miền Nam Việt Nam „Provizorní revoluční vláda republiky Jižní Vietnam“. Vznikla jako výkonný orgán komunistů s působností pro Republiku Vietnam na Sjezdu lidových zástupců Republiky Vietnam 6.-8. června 1969; předsedou byl zvolen Huỳnh Tấn Phát (1913–1989). Tato vláda vyhlásila převzetí správy a zodpovědnosti za zahraniční vztahy osvobozených oblastí pod kontrolou komunistů v Republice Vietnam. Sídlo měla v provincii Tây Ninh. Huỳnh Tấn Phát byl původně architekt, který se zapojil do protifrancouzského hnutí, byl proto dvakrát vězněn a poté vstoupil do Národní fronty osvobození jižního Vietnamu, kde od roku 1964 působil jako generální tajemník (Whitfield 1976: 42, 119).

6.7.3 Severovietnamští politici 50. a 60. let

Zde uvádíme jen několik osobností severovietnamské politiky 50. a 60. let ve sledu dle data narození a s biografickými poznámkami čerpanými převážně z Whitfielda (1976).

Tôn Đức Thắng (1888–1980) v letech 1976–1980 byl druhý prezident VDR po Ho Či Minovi a člen ÚV Strany práce. Po vzdělání v Saigonu začal být politicky aktivní a roku 1912 prchnul před zatčením, ale paradoxně přicestoval do Francie. Jako námořníka ho suspendovali za to, že s jinými nesouhlasil v účasti Francie na komunistické revoluci v Rusku. Od roku 1927 byl zpět ve Vietnamu, kde vstoupil do Ho Či Minova Svazu revoluční mládeže, roku 1929 byl zatčen a 17 let vězněn na ostrově Poulo Condore. Po převratu roku 1945 se v severním Vietnamu připojil k hnutí Việt Minh. Roku 1955 získal Stalinovu cenu a 1967 Leninův řád. Nyní je po něm v Ho Či Minově městě pojmenována univerzita.

Trần Văn Giáp (1898–1973) byl vlivný historik, bibliograf a sinolog se vzděláním z Francie. Podporoval vládu VDR, kde pracoval i na ministerstvu školství. Byl na pracovním pobytu v Číně, kde se věnoval čínským historickým rukopisům a vedle jiných děl napsal biografii o Luu Vĩnh Phúcovi.

Nguyễn Lương Bằng (1904–1979) byl místopředseda vlády a v letech 1952–1956 velvyslanec VDR v Sovětském svazu. Od roku 1925 působil v Ho Či Minově Svazu revoluční mládeže a následných politických stranách. Roku 1931 byl zatčen a odsouzen na 20 let do vězení. Dařilo se mu utíkat a ve vězení v provincii Sơn La nakonec strávil jen polovinu vyměřeného trestu. Při druhém útěku roku 1943 prchnul do Číny, kde se znovu zapojil do politiky.

Hoàng Văn Hoan (1905–1991) byl spoluzakladatel Komunistické strany Indočíny, později člen Viêt Minh a člen politbyra Strany práce, také místopředseda stálé komise Národního shromáždění VDR.

Phạm Văn Đông (1906–2000) byl od roku 1955 dlouholetý předseda vlády VDR. Narodil se do rodiny osobního tajemníka císaře Duy Tâna a roku 1925 se připojil k Ho Či Minovu Svazu revoluční mládeže a musel i do exilu do Číny. Vedl organizace nástupnických stran, boje a od července 1954 vedl Vietnamskou delegaci na konferenci v Ženevě.

Lê Duẩn (1907–1986) od roku 1960 několikrát působil na pozici generálního tajemníka ÚV Strany práce. Pocházel z provincie Quảng Trị, stal se členem předchozích hnutí včetně Viêt Minh a byl dvakrát vězněn (1931–1936 a 1940–1945). Jako jeden z nejvlivnějších politiků ve Vietnamu psal hodně o strategii.

Nguyễn Duy Trinh (1910–1985) byl v letech 1965–1980 ministr zahraničí a člen politbyra Strany práce a Vietnamské komunistické strany. Spoluzakládal již Komunistickou stranu Indočíny.

Lê Đức Thọ (1911–1990) byl spoluzakladatel Komunistické strany Indočíny známý později jako poradce a hlavní mluvčí severovietnamské delegace na mírové konferenci v Paříži roku 1968. Byl činný ve vysokých stranických orgánech a rozhodoval o politice ve vztahu k Republice Vietnam a Kambodži.

Lê Thanh Nghị (1911–1989) byl dlouholetý politik, v letech 1955–1960 ministr vnitra a místopředseda vlády.

Phạm Hùng (1912–1988) byl čelní člen Strany práce, v letech 1955–1958 vicepremiér. Ve stranických orgánech působil už od konce 20. let a později v letech 1987–1988 zastával i pozici předsedy vlády.

Tố Hữu (1920–2002) byl hlavně básník (napsal cyklus revoluční poezie *Viêt Bắc*) a člen ÚV Vietnamské strany práce, zodpovědný ve VDR za vzdělání a propagandu – byl i ministr kultury. Jeho původní jméno je Nguyễn Kim Thanh. Studoval v Hué a stal se aktivním členem Komunistické strany Indočíny.

6.8 Širší mezinárodní vztahy v Indočíně

Již od začátku 20. století se v Indočíně střetly zájmy Francie a Japonska. Francie podporovala z Tonkinu ve 30. letech dodávkami techniky a zbraní Čankajška proti Japoncům (Hammer 1954: 14). Japonci však proti dodávkám protestovali a vzápětí byli nespokojeni po snížení dodávek i Číňané. Vztah čínských komunistů k francouzské válce v Indočíně pak byl zaměřen jednoznačně proti Francii i kvůli starší válce o Vietnam a Tianjinské smlouvě z roku 1885.

S koncem 2. světové války vliv Francie v Indočíně oslabil a jihovýchodní Asie se ocitla v hledáčku Sovětského svazu, který hledal nové pozice. První přátelský kontakt navázali Sověti s nekolonizovaným Thajskem roku 1946. V ostatních částech regionu SSSR k mimořádné nelibosti a podezřívavosti vietnamských politiků zjevně respektoval zájmy Čínské lidové republiky, kterou vyhlásil 1. října 1949 Mao Zedong v Pekingu. I když Ho Či Min vyhlásil Vietnamskou demokratickou republiku o 4 roky dříve (2. září 1945) a se Stalinem se ve věci oficiálního uznání setkal tři týdny po vyhlášení nezávislosti (22. září 1945) (Nguyễn Thị Hồng Vân 2010: 100–101), SSSR oficiálně uznala VDR až 31. ledna 1950, tj. po předchozím uznání ze strany ČLR (Pike 1987: 32).

Prvním záměrem Stalinovy vlády bylo Vietnamské demokratické republice pomáhat a současně šířit vliv SSSR skrz Čínu, přitom však na její náklady. Kromě respektování čínského vlivu ve Vietnamu Kreml údajně zpočátku odmítnul Ho Či Mina a Viêt Minh otevřeně podpořit, protože se mu jevil jako příliš nezávislý a neochotný se podřídit. Stalin byl až do konce svého života krajně podezřívavý a do jeho smrti roku 1953 Moskva odmítala Hanoji jakoukoli pomoc. Stalin měl k Ho Či Minovi jako ke každému napjatý vztah a když si podle paměti Chruščova Ho na schůzce se Stalinem roku 1951 vyprosil jeho autogram do propagačního časopisu *Výstavba SSSR*, Stalin se vzápětí začal obávat, že by Ho Či Min mohl jeho podpis zneužít, začít kopírovat a nechal raději z hotelového pokoje podepsaný exemplář časopisu odnést (Pike 1987: 33). Tj. vietnamský komunismus se za Stalinovy poválečné éry vyvíjel nuceně primárně ve vztahu k čínským kolegům a případně sovětským poradcům v Číně, i když dříve měl Ho Či Min v Moskvě daleko lepší vztahy.

Mao Zedong pomáhal Ho Či Minovi poradensky i materiálně: 12. srpna 1950 nechal do VDR poslat 79 čínských vojenských instruktorů a 250 vojáků, mimo jiné i generála Wei Guoqinga z Guangxi, zkušeného veterána z doby Dlouhého pochodu. Tajný vietnamsko-čínský plán počítal i s posíláním příslušníků Viêt Minhu k výcviku do Číny. Některé horské kmeny jako Meo, Man, Yao, Lolo a skupiny Bílých, Červených a Černých Thaiů však byly často proti Viêt Minhu a spolupracovaly případně i s francouzskými generály (Tucker 1999: 56–58,

Simpson 1994: 18nn.). Viêt Minh měl zprvu nemnoho zbraní od přemožených francouzských jednotek, dále sovětské zbraně, a americké zbraně, které zabavili čínští komunisté jednak v Koreji jednak jednotkám Čankajškovy armády. Někteří vojáci Viêt Minhu měli i české poloautomatické pušky.

Pomoc ze strany Číny se výrazně posílila před bitvou u Địch Biên Phủ, kdy ČLR vyslala k velení Viêt Minhu uvedené poradce a generály, mnoho zbraní včetně obsluhujícího vojska, 1000 nákladních aut se šoféry (Simpson 1994: 117). Tato pomoc rozhodla o vietnamském vítězství. Způsob šíření moci komunismu ze SSSR mohl v tuto chvíli připomínat dominový efekt a jeho šíření do Číny a severního Vietnamu během pouhých pěti let (vyhlášení ČLR 1. října 1949, porážka francouzského štábu ve Vietnamu v srpnu 1954) vedlo USA ke změně taktiky, kdy se rázně postavily na stranu Francie a ani nerespektovaly výsledek konference v Ženevě.

Ze sovětských vůdců začal VDR znovu přikládat váhu ve světové politice až Chruščov. VDR však chtěl spíš využít – na četné komunikační podněty z vietnamské strany po konferenci Moskva zprvu neodpovídala. Až v červenci 1955 se Ho Či Minovi dostalo v SSSR oficiálního přijetí se všemi poctami a také od roku 1955 už Ho Či Min znovu navštěvoval Moskvu každoročně (Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh với nước Nga: 59–74). V září se podepsala smlouva o hospodářské spolupráci a na přelomu let 1955 a 1956 se v Hanoji se sovětskou pomocí stavěla nemocnice a další projekty. Kromě diplomatických návštěv Sověti roku 1957 Ho Či Minovi poskytli i letoun Iljušin IL-14 (Nguyễn Thị Hồng Vân 2010: 136–155).

Rozvoj vzájemných vztahů ohrozilo v samých počátcích sovětské vyjádření podpory vstupu obou samostatných částí Vietnamu do OSN – Moskva se neobtěžovala s Ho Či Minem nic konzultovat a uražený Ho Či Min přiměl Kreml stáhnout podporu Jižního Vietnamu. Chruščov pak postupně přestal věřit, že by Ho Či Min byl ochoten stát výhradně na jeho straně (i proti Číně), proto i Sověti přestávali podporovat severovietnamské komunisty. Číně v této chvíli šlo o to, aby žádná země nezískala ve VDR větší vliv.

Oteplení vztahů Sovětů k VDR přineslo zahájení válečného konfliktu USA ve Vietnamu a zásadní diplomatická roztržka s Čínou. Chruščov nejprve přijal severovietnamskou delegaci, kterou vedl Le Duan, jednání trvalo deset dní v únoru 1964. Vietnamci nicméně odmítli stranit SSSR ve sporu s Čínou, a zdálo se, že sovětská vstřícnost rychle klesne. V říjnu však Chruščova vystřídali Brežněv a praktický Kosygin, který zahájil od roku 1965 válečnou pomoc severnímu Vietnamu. Zvlášť po zintenzivnění bombardování Moskva zcela opustila Chruščovovu politiku nezasahování a od té doby se rozvíjela sovětská válečná pomoc progresivně, i když s vzájemnými proměnlivými tlaky (Pike 1987: 106nn).

ČLR v první fázi války USA ve VDR chtěla, aby vietnamští komunisté zvítězili, ale jen s podmínkou, že jejich vítězství nesmí poškodit ani Čínu ani její mezinárodní zájmy, tj. hlavně vztahy s USA, které byly pro ČLR zajímavým partnerem pro možnost vymanit se z pověsti vazalského státu SSSR (pozn. k tomu později došlo, ale až po demonstraci síly). Čína proto VDR poskytovala nezbytnou ekonomickou a vojenskou podporu, odmítala ale nechat se do války přímo zaplést.

VDR měla nejsložitější postavení a jen málo možností. Pike (1987: 88–89) zmiňuje tři hlavní faktory politické strategie VDR ve vztahu k ČLR a SSSR, které figurovaly za americké války ve Vietnamu: 1) Zatímco VDR si přála, aby za ní stály socialistické země jednotně, SSSR i ČLR ve Vietnamu sledovaly hlavně své zahraničně-politické zájmy. 2) VDR si přála, aby se Čína cítila k pomoci plně zavázána, zatímco Čína pomoc užívala jako nástroj mezinárodního vyjednávání v čínsko-sovětské roztržce; čínská pomoc se navíc minimalizovala během Kulturní revoluce, což Vietnamci vnímali jako zradu a Maovu nezodpovědnost. 3) VDR si přála rozsáhlé zapojení čínských vojsk a zbraní.

V čínsko-sovětské roztržce přestali dočasně Číňané i SSSR s ekonomickou pomocí severnímu Vietnamu a představitelé VDR se ze dvou možností (1. obsadit jižní Vietnam a sjednotit zemi vlastními silami, 2. dosáhnout sjednocení přes mezinárodní diplomatický tlak SSSR a ČLR na světové společenství) rozhodli upřednostnit první z nich. Jinak se Ho Či Min snažil v čínsko-sovětské roztržce zprostředkovávat, protože Vietnam poškozovala. Politické špičky vietnamských komunistů však byly také rozdělené: někteří představitelé byli chováni spíše pročíňští, někteří prosovětští; ovšem Čína jim byla kulturně bližší (Pike 1987: 58).

6.9 Americká válka v Indočíně

Druhou válku v Indočíně lze datovat z více hledisek. Vietnamští historikové někdy uvádí rozmezí let 1965–1975, protože roku 1964 docházelo teprve k eskalaci incidentů a také americké jednotky byly do Vietnamu posílány ve velkém počtu až od roku 1965. Válka samotná pro severovietnamské historiky končí teprve sjednocením a osvobozením všech částí na jihu Vietnamu 30. dubna 1975 (Hà Văn Thù & Trần Hồng Đức 2014: 157; k zapojení USA do války Tucker 1999: 79–84). Z pohledu USA lze považovat za zahájení války incident v Tonkinském zálivu roku 1964 a ukončení lze fakticky ztotožnit s úplným stažením amerických vojsk na konci roku 1974, byť americký prezident Ford oznámil ukončení válečné účasti USA ve Vietnamu až 23. 4. 1975. Posilování americké vojenské přítomnosti v jihovýchodní Asii se však váže

už k protikomunistickému odhodlání Kennedyho administrativy a bylo vyústěním konference v Ženevě, kterou USA nerespektovaly, protože konference podle USA příliš vyšla vstříc požadavkům severního Vietnamu na znovusjednocení. To navrhnul roku 1957 předseda Rady ministrů (= premiér) Severního Vietnamu Phạm Văn Đồng a ze strany USA podporovaný jihovietnamský prezident Diệm vinil zástupce VDR z imperialistických návrhů. Tj. diplomatický tlak na znovusjednocení ze strany VDR, které by v očích Američanů odpovídalo vítězství vlivu SSSR, vedl USA k přehodnocení plánů na vojenskou přítomnost v jihovýchodní Asii (Zeigler et al. 1972: 577). Proto je v chronologicky pojatém přehledu nutné popsat i předválečné události z roku 1963.

1963

2. ledna 1963 v bitvě u vesnice Ấp Bắc u Saigonu zvítězily jednotky proseverovietnamské Národní fronty osvobození. Zatímco pro VDR se událost stala psychologickým povzbuzením, pro USA se tato tvrdá lekce stala východiskem změny ve strategii (Hlavatá et al. 2008: 206–210). Jižní Vietnam ale zůstal nesoudržný: Z USA zprvu podporovaný prezident Diệm se soustředil na své postavení, a o minimálně kontrolovaný venkov se nezajímal, ač šlo o základnu komunistů. Proti katolickému Diệmovi vystupovali buddhisté v čele s Thích Trí Quangem a také někteří z nich byli napojeni na organizace z VDR. 8. května 1963 došlo k nepokojům v Hué na veřejných oslavách Buddhových narozenin, kdy vláda na poslední chvíli necitlivě zakázala vyvěsit náboženské buddhistické vlajky. Při protestech bylo zabito 8 civilistů a Thích Trí Quang prohlásil, že nespočine, dokud Diệma nesesadí. 11. května se na protest upálil první mnich a další tvrdé zákroky Diệmovy vlády proti buddhistům vedly ke ztrátě důvěry Američanů (Joes 1989: 70–72), kteří ale kritizovali i příliš radikální buddhisty. Nejvíce pronásledovaným mnichům totiž USA nabídky azylu a jejich sebeupálení diplomaté považovali za zradu nabídnuté pomoci.

V listopadu 1963 se odehrály vážné incidenty ve vedení Republiky Vietnam i USA. Vzhledem k neudržitelnému vývoji byl s tichým souhlasem USA prezident Diệm armádním převratem sesazen a za intrik a zmatků na útěku 2. listopadu zastřelen.

22. listopadu byl v USA zastřelen i americký prezident J. F. Kennedy, který se dostal do neřešitelného konfliktu. Během krátké návštěvy Saigonu dokázal i za ztížených podmínek (měl horečku a situace mu byla prezentována jednostranně) odhadnout politické preference Vietnamců na 70 % ve prospěch Ho Či Mina. Ústup od vojenské intervence, ke kterému se po konzultacích s několika prozíravými poradci přiklonil v úplně posledních projevech, asi neznamená, že

by později nehájl zájmy USA v oblasti jinou měkčí cestou.⁵ Většina Kennedyho administrativy si však přála užití síly a přímou konfrontaci. Nový prezident Johnson pak slíbil další aktivní podporu od USA a od roku 1964 zahájil ostrou kampaň (Đặng Phong et al. 2012: 448).

1964

30. ledna generál Nguyễn Khánh sesadil v puči vládu generála Dương Văn Minh. V tomto roce došlo v Republice Vietnam celkem ke čtyřem převratům na různých úrovních a k četným obměnám ve vládě. V červnu se šéfem amerických vojenských operací ve Vietnamu stal místo umírněného generála Harkinse proválečně orientovaný generál Westmoreland (Hlavatá et al. 2008: 212), který chápal Vietnam a Koreu jako společný problém šíření vlivu Sovětů. Do konce července 1964 vzrostl počet amerických vojáků ve Vietnamu na 21 000 a zintenzivnily se výzvědné operace.

2.-3. srpna se odehrál tzv. Incident v Tonkinském zálivu, podle prvních zpráv měla na americké válečné lodi *Maddox* a *Turner Joy*, které vpluly do severovietnamských vod, údajně zaútočit severovietnamská plavidla s torpédy. I když sami pozorovatelé radarových signálů zprávu vzápětí zpochybnili, 5. srpna následoval první odvetný nálet a bombardování Bãi Cháy a Cửa Ông u zátoky Halong. Jako hlavní důsledek incidentu v Tonkinském zálivu přijal americký kongres 7. srpna rezoluci, která udělila prezidentu L. Johnsonovi zplnomocnění užít všechny válečné prostředky. Následně byly bombardovány všechny vojenské pozice ve VDR a tehdy sestřelený americký pilot E. Alvarez se později stal nejdéle vězněným válečným zajatcem.

VDR na oplátku rozšířila aktivní válečné operace na jih: 31. října severovietnamská Osvobozenecká armáda Jižního Vietnamu (OAJ) zaútočila na americkou základnu v Biền Hòa u Saigonu, zničila několik letadel a zabila 4 americké vojáky. Johnson reagoval bombardováním v operacích Flaming Dart I, Flaming Dart II a Rolling Thunder, při kterých bylo odhadem zabito na 52 000 Vietnamců. Navíc v listopadu se neplánovaným zprvu pasivním účastníkem války stal i Sovětský svaz, protože v Hanoji byl při bombardování na návštěvě Kosygin a od té doby začal SSSR přímo pomáhat VDR (Hlavatá et al. 2008: 215). Další útoky OAJ na jihovietnamské vojáky se odehrály v prosinci nejprve v Binh Gia. Zvlášť citelný byl bombový útok v Saigonu v luxusním hotelu

⁵ Kennedyho situaci asi ani nejde objektivně zhodnotit: na jednu stranu lze jeho odvrácení od přímého válečného konfliktu považovat ze zpětného hlediska za správný odhad a postup, který mohl ušetřit mnoho životů. Na druhou stranu kdyby takový postup (pochopitelný i jako signál slabosti), uplatnily USA v jiných obdobných konfliktech, brzy by ztratily velmocenské postavení a dějiny by šly jinou cestou.

Brink, který během slavnostního večera 24. prosince zabil či zranil 155 amerických vojenských činitelů (Dao Hung 2010: 8–15; Trần Quỳnh Cư et al. 2002: 264) a přispěl k razantní eskalaci útoků z obou stran.

1965

13. února 1965 začalo na pokyn prezidenta Johnsona 38 měsíců amerického bombardování VDR a sousedních lokalit, kam se shodilo na jeden a půl milionu tun bomb. Rostl i počet vojáků z USA: ze 125 000 na konci února 1965 na 474 000 roku 1967. Korejští vojáci z Jižní Koreje byli v jižním Vietnamu nasazeni v počtu 6500 roku 1965 a jejich počet se postupně navyšoval až 50 000 koncem roku 1966. Menší oddíly do 2000 vojáků měly ze začátku Austrálie a Nizozemsko (Đặng Phong et al. 2012: 449).

Politickou nestabilitu jižní Republiky Vietnam měl omezit částečný vojenský charakter vlády. Prezidentem se stal generál Nguyễn Văn Thiệu a premiérem generál Nguyễn Cao Kỳ. Od 8. března 1965 údajně na 3 a půl tisíce plavidel (nejspíš včetně vietnamských člunů) chránilo americkou základnu v Đà Nẵngu a od 9. března se při náletech začal užívat napalm.

Na rozdíl od nasazení válečné techniky neměla VDR jinou možnost než masivní nasazení lidských zdrojů. Od února se vedla náborová kampaň buď do armády, nebo mezi pomocné síly i do režimu pohotovosti, který umožňoval organizované nasazení dle potřeby i pro výrobu. Od 19. března nová kampaň zapojila do války i ženy a od června se zakládaly dobrovolnické oddíly mládeže. Zvláště nasazením žen získala VDR výhodu psychologického efektu celonárodního snažení. 25. března se na sjezdu ÚV Vietnamské strany práce (VSP) přijala nová strategie boje a 30. března OAJ zaútočila na americkou ambasádu v Saigonu (300 obětí). VDR již měla i první sovětské přes ČLR dodané protiletectvé zbraně a v průběhu dvou dnů (3. a 4. dubna) sestřelily severovietnamské letouny čtyři americká letadla. Později 24. července sestřelily první letadlo i dělostřelci ze země (Dao Hung 2010: 8–15). Čína hrála v bombardování poněkud dvojí roli. Na jedné straně jí (na základě tajných jednání) intervence USA ze vzduchu vadily nejméně, na druhé straně situaci využila k poskytnutí postupně až 300 000 dělníků na obnovu ničené infrastruktury ve VDR, kde mohla vedle pomoci zároveň uplatnit i svůj vliv. Vietnamské vedení tento přístup velmi popudil, na druhé straně VDR mohla díky tomu uvolnit asi 100 000 osob ze stavebních prací a poslat je na jih do bojů v jižním Vietnamu (Hlavatá et al. 2008: 217).

Od poloviny roku 1965 nasadily USA bombardéry B-52 proti severovietnamským základnám v jižním Vietnamu. Od června 1965 se americké jednotky na

příkaz Johnsona a Pentagonu začaly zapojovat i do pozemních operací. Od 25. června se rozšířily nálety i nad Hanoj a VDR musela evakuovat obyvatelstvo z větších měst, kanceláří a škol. V průběhu července až prosince narostl počet amerického vojenského personálu v jižním Vietnamu na 184 300. Od roku 1965 měla americká koaliční armáda v celé jihovýchodní Asii k dispozici na 730 000 osob ze sedmi zemí (USA, Republika Vietnam, Jižní Korea, Austrálie, Nový Zéland, Thajsko, Filipíny) a kromě jižního Vietnamu byly americké základny pro JV Asii v Thajsku, na Filipínách, na ostrově Guam a na japonském ostrově Okinawa (Hà Minh Hồng 2005: 196). Tyto mohutné kontingenty neměly přímý vliv na vývoj bojů ve vietnamském vnitrozemí. V polovině listopadu začal asi měsíční boj v Centrální vrchovině o údolí řeky Ia Drang, při kterých Vietnamci zjistili, že jsou i přes ztráty schopni čelit nasazení zahraniční vojenské techniky (Hlavatá et al. 2008: 220–221).

3. prosince 1965 USA zintenzivnily bombardování Laosu, aby bránily severovietnamským vojenským dodávkám přes Ho Či Minovy stezky (Đặng Phong et al. 2012: 450).⁶

1966

Ve VDR se od začátku roku 1966 zintenzivnila veřejná propaganda a 4. ledna se v Hanoji konala konference vietnamských intelektuálů na podporu válečného nasazení.

6. února se americký prezident Johnson setkal s představiteli jihovietnamské vlády v Honolulu. 1. března bylo ve Vietnamu 215 000 amerických vojáků a Robert McNamara nařídil bombardovat zásoby ropy ve VDR a zaminovat okolí přístavu Haiphong – to bylo zaminováno znovu i později roku 1972 (Hlavatá et al. 2008: 228–231) s cílem přerušit tzv. vodní Ho Či Minovu stezku.

12.–20. dubna 1966 se zintenzivnilo bombardování letouny B-52 ze základny na ostrově Guam a vedle 50 000 námořníků narostl počet vojáků USA v jižním Vietnamu na 245 000. Také strategická silnice č. 17 v první části vnitrozemské Ho Či Minovy stezky (vedla podél hranice s Laosem na západě provincie Quảng Bình) se v dubnu stala cílem kobercových náletů. Od května 1966 začaly ve vedení VDR přípravy na boj proti bombardérům, ty však létaly z bezpečnostních důvodů ve velkých výškách a jejich sestřelení vyžadovalo speciální rakety, které mohla VDR získat jen od Sovětů, takže první letoun B-52 byl sestřelen až 17. září 1967. V červenci 1966 se založila námořní jednotka k přepravě válečného nákladu do jižního Vietnamu loděmi přes kambodžský přístav v Sihanoukville (Đặng Phong et al. 2012: 450–451). Tato cesta však

6 K vývoji rozpočtu v severním Vietnamu v prvních letech války viz (Trần Bá Đệ 2001: 422).

byla mimořádně nebezpečná, protože v jihočínském moři měly díky letecké podpoře převahu USA a do cíle připlula jen malá část lodí. Mimo dioxiny ničící rostlinný porost jako úkryt pro vojska se od roku 1966 nad Vietnamem a od roku 1969 i nad Laosem v rámci „Operation Popeye“ letecky vysoko v zóně mraků vypouštěl dusičnan stříbrný (silver nitrate). Ten vyvolával umělé deště s cílem poškození a ztížení sjízdnosti cest, kterými VDR do jižního Vietnamu dodávala zboží a zbraně (Đặng Phong et al. 2012: 110).

Nespokojenost obyvatelstva v jižním Vietnamu podporovala cílená agitace: 26. května protestovali proti americké vojenské přítomnosti studenti v Hué. I další dny byly zapalovány nebo poškozovány americké instituce včetně konzulátu. V září francouzský prezident de Gaulle v Kambodži mluvil o tom, že by USA měly stáhnout vojska a mělo by se začít jednat. 2. listopadu 1966 se před Pentagonem na protest proti válce ve Vietnamu upálil Norman Morisson, přesto se rozšířil seznam cílů náletů. V prosinci 1966 se mezi VDR a RV dohodlo dvoudenní příměří na Vánoce, Nový rok a na 8.-12. února na novoroční svátek Tét (Đặng Phong et al. 2012: 451). Amerických leteckých jednotek se však tato dohoda netýkala a ty naopak v prosinci zvýšily bombardování Hanoje. Počet amerických vojáků ve Vietnamu tou dobou přesáhl 389 000 (Dao Hung 2010: 8–15).

Vedení VDR bylo ve válce velmi odhodlané. Když byl tehdy Ho Či Min tázán na cíl všeho úsilí, tak s odkazem na požadavek odchodu Američanů prohlásil „Vše záleží na Američanech. Pokud chtějí válčit dvacet let, tak budeme válčit dvacet let. Pokud budou chtít mír, tak uzavřeme mír a pozveme je pak na čaj.“ (cituje Young 1991: 172)

1967

Jako v případě každé větší války i ve Vietnamu docházelo k bezprecedentním násilnostem a 14. ledna 1967 přijela do Vietnamu mise Bertranda Russela z Mezinárodního soudu, která se začala zabývat vyšetřováním amerických válečných zločinů. 28. února ministr zahraničí VDR Nguyễn Duy Trinh oznámil podmínky zahájení rozhovorů s USA. Nešlo však o ústupek, protože hlavním požadavkem zůstalo stažení amerických vojsk.

V květnu americké a jihovietnamské jednotky zasahovaly i u demilitarizované zóny. Na konci června mělo americké vojsko v jižním Vietnamu 463 000 osob (v srpnu jejich počet narostl na 523 000), pro srovnání OAJ měla k dispozici přibližně 294 000 osob, z toho 50 000 řádných vojáků z VDR.

8. srpna prezident Johnson schválil bombardování nových cílů. To postupně zasáhlo celé území jižního Vietnamu do té míry, že i přední antikomunistický

vojenský odborník na Indočínu Bernard Fall varoval, že Vietnam a hlavně venkov v celém jeho rozsahu přestává existovat jako kulturní a historická entita (na jeho knihu *Last Reflections on a War* odkazuje Chomsky 2003: 38–39).

3. září se prezidentem Republiky Vietnam stal Nguyễn Văn Thiệu (znovu zvolen v říjnu 1971) a 27. prosince kambodžský princ Sihanouk pohrozil, že v případě vstupu amerických vojsk do Kambodže požádá o pomoc dobrovolníky z ČLR a dalších komunistických zemí (Đặng Phong et al. 2012: 452). V tu dobu SSSR spolupracoval s VDR a ČLR reagovala na ohrožení sovětsko-vietnamským obklíčením svým angažováním v Kambodži.

Nejhorší etapou války se pro USA stal právě rok 1967, kdy průměrný počet zabitých vojáků za měsíc přesáhl 781 (přesně 781,5), z toho v květnu více než 1200. Další rok bylo více než 1000 vojáků měsíčně zabito od ledna do června, a pak v srpnu a září, z toho v únoru a květnu šlo o více než 2000 vojáků za měsíc. Zemřelých vojáků vietnamského původu z jižní Republiky Vietnam však bylo dvojnásobně, nejvíce v jednom měsíci (kolem 5000) jich bylo v únoru 1968 (Moise 2011: 232, 238).

1968

V lednu rezignoval tajemník obrany USA Robert McNamara, kterého vystřídal Clark Clifford. 21. ledna 1968 začala operace Khe Sanh: severovietnamská OAJ pronikla na jih od demilitarizované zóny a přerušila pozemní spojení silnicí č. 9 k americké vojenské základně Khe Sanh, kterou šlo dále zásobovat jen letecky. Americké jednotky si sice pozemní přístup znovu zajistily, ale základnu v nevhodné oblasti následně raději přestaly používat (Đặng Phong et al. 2012: 453).

29. ledna na novoroční svátek provedla OAJ také rozsáhlou tzv. Ofenzívu Tét na mnoha místech v jižním Vietnamu a Hué obsadila 30. ledna na 26 dní, než je Američané dobyli zpět. Vedení VDR úspěšně počítalo s momentem překvapení (podobně jako kdysi v boji proti čínské armádě za povstání Tây Sơn), kdy i přes varování amerických tajných služeb dostali jihovietnamští vojáci volno a armáda nebyla bojeschopná (Hlavatá et al. 2008: 225).

16. března došlo k masakru ve vesnici Sơn Mỹ/Mỹ Lai/Pinkville v provincii Quảng Ngãi. Tato událost vedla ke změně postoje americké veřejnosti k účasti USA ve válce.

31. března prezident Johnson oznámil omezení bombardování VDR a to, že nebude znovu kandidovat na úřad. Vyzval také k zahájení rozhovorů se severovietnamským vedením a po dohodě se od 13. května 1968 začala připravovat konference v Paříži. Přípravy provázely těžké boje, protože obě strany si chtěly vytvořit pro jednání silnou pozici. S blížícím se zahájením rozhovorů prezident

6 Války v Indočíně

Johnson vyhlásil zastavení palby proti VDR od 1. listopadu. Krátce na to 6. listopadu se stal novým americkým prezidentem Richard Nixon, za kterého se v průběhu roku 1969 přistoupilo ke strategii tzv. vietnamizace války (Đặng Phong et al. 2012: 454).

1969

25. ledna začaly čtyřstranné rozhovory v Paříži za účasti zástupců VDR, Národní fronty osvobození jižního Vietnamu, USA a Republiky Vietnam. Severovietnamská delegace byla značně neústupná a obě strany neupustily od nátlakových akcí a dalšího vedení konfliktu. 23. února Nixon nařídil bombardovat základny Vietkongu v Kambodži. Současně se VDR začala připravovat na převzetí moci v jižním Vietnamu a 6. června založila Prozatímní revoluční vládu Republiky Jižní Vietnam.

V Midway se kvůli dohodě o zahájení stahování amerických vojáků sešli prezidenti Nixon a Nguyễn Văn Thiệu a v rámci tzv. vietnamizace války se domluvili na stažení prvních 20 tisíc vojáků. Program vietnamizace války nicméně nedával dobré výsledky, protože jihovietnamské jednotky měly špatný výcvik, kvůli korupci nízký plat a ve výsledku nevalnou disciplínu (Hlavatá et al. 2008: 226–227).

Smrt prezidenta Ho Či Mina 2. září 1969 nevedla k žádné zásadní změně, pouze pozastavila jednání v Paříži, odkud se delegace VDR vrátila do Vietnamu ke smutečním oslavám a dalšímu vyjednávání. Vzhledem k horšícímu se zdraví byl Ho Či Min se svým odchodem smířený a v principu litoval jen toho, že nemůže sloužit revoluci a své zemi delší čas. V závěti z 10. května 1969 se vyslovil pro prostý pohřeb, aby se neplýtvalo časem a penězi. Kromě pozdravů bylo jeho posledním přáním spojení úsilí strany a lidu za účelem „vybudování mírového, znovu-spojeného, nezávislého, demokratického a prosperujícího Vietnamu“ (cituje Vů Kỳ 2013: 101). Novým prezidentem VDR se 22. září stal Tôn Đức Thắng.

Na konci roku zesílily protesty proti válce v USA. 20. listopadu se demonstrace ve Washingtonu účastnilo čtvrt milionu lidí.

1970

18. března se změnila politická situace v Kambodži. USA podpořily Lon Nolův převrat v době Sihanoukovy oficiální návštěvy ČLR. A od 7. srpna musel přístav v Sihanoukville přestat přijímat lodě z VDR. Sovětská alianční pomoc

VDR v reakci na to narostla a od 15. října se zprovoznila pravidelná letecká linka Hanoj-Moskva (Đặng Phong et al. 2012: 454–455). VDR také po puči Lon Nola varovala před zákroky proti Vietnamcům v Kambodži a zásah proti základnám Vietkongu v Kambodži od 30. dubna si raději vzali na starost vojáci z koaličních zahraničních vojsk, ale nepodařilo se jim odhalit vietnamské řídicí orgány (Hlavatá et al. 2008: 228–230).

1971

10. února VDR protestovala proti bombardování jižního Laosu, kudy vedly hlavní silnice tzv. Ho Či Minovy stezky do jižního Vietnamu. Američané chtěli zásobování přerušit současně i pozemní intervencí. Tzv. *Operaci Lam Sơn 719* od 18. února do 23. března 1971 považovalo americké velení za statisticky nejúspěšnější, i když mnoho nezměnila a zpětně se za úspěšnou nepovažuje (Đặng Phong et al. 2012: 455). Laosané tehdy bojovali jak na straně VDR, tak po boku USA. Kromě thajských a laoských spojenců bylo na americké straně nasazeno 40 000 jihovietnamských a 6000 amerických vojáků, 600 tanků, 300 děl a asi 1000 letadel. Na severovietnamské straně bylo asi 13 000 padlých vojáků a zničilo se na 500 vozů. Je to jeden z mála statistických údajů, na kterém se shodovaly dokumenty obou stran válečného konfliktu, i když jiné zprávy uvádí 16 224 padlých (Đặng Phong et al. 2012: 113–114). Přesto nevedla masivní vojenská operace k přerušení tras a dodávek do jižního Vietnamu. Severovietnamské jednotky se při nočních transportech snažily nalákat nálety na jedno silně osvětlené vozidlo, zatímco hlavní konvoj jel jinou trasou (Đặng Phong et al. 2012: 131; blíže též Hà Minh Hồng 2000: 82nn.). VDR protestovala i proti bombardování strategických objektů typu přehrad. Ty po poškození nedokázaly zadržet vodu z monzunových dešťů a v srpnu nastaly velké záplavy v povodí Rudé řeky. Bombardování nicméně zůstalo nejaktivněji užívanou americkou zbraní, protože jednak na rozdíl od pozemního nasazení zahraničních vojáků tolik nevadilo Číně a pilotům hrozilo jen menší riziko sestřelení. Pozemní boje zůstaly vždy problematické – těžko se rozlišovalo mezi civilisty, vojáky a jejich spolupracovníky. Navíc přítomnost polotajných jednotek VDR byla v jižním Vietnamu zjevná (Hlavatá et al. 2008: 215–216, 228–230).

Mezitím dál zesilovaly protiválečné protesty v USA. Při půlmilionové demonstraci 3. května ve Washingtonu bylo asi 7 tisíc lidí uvězněno a v červnu se v tisku v *New York Times* poprvé objevily tajné složky z Pentagonu (*Pentagon Papers*). Také američtí vojáci postupně pochopili, že proti samotným Vietnamcům v podmínkách Vietnamu bojovat nejde. Trefně a s vyvážením respektu i despektu to vyjádřil F. McCarten: „Je to jejich země, jejich podnebí, jejich

hmyz. Mohou mluvit ke každému, koho potkají. Cokoli bude chtít Vietkong udělat, to udělá. Pokud by si mysleli, že to je jejich válka, pak si ji vybojují.“ (cituje Young 1991: 281)

1972

17. února 1972 zahájil americký prezident Nixon normalizaci vztahů s Čínskou lidovou republikou, kde jednal s Mao Zedongem. Návštěva měla přímý dosah na politiku v Kambodži, která se na rozdíl od vietnamsko-sovětské kooperace orientovala na ČLR.

6. dubna Nixon požadoval novou intenzifikaci bombardování, protože severovietnamské jednotky od konce března pronikaly stále víc na jih od demilitarizované zóny a dočasně kontrolovaly severní oblasti provincie Quảng Trị. Na přelomu března a dubna 1972 dosáhly jednotky OAJ vítězství v Tây Nguyên, Tri Thiên a do poloviny dubna obsadily i Kon Tum. Od poloviny dubna a v květnu zahájila koalice jihovietnamských a amerických vojsk protiofenzívu leteckými útoky na vnitrozemské cíle a přístavy VDR, hlavně Haiphong (8. května). Nixon je nařídil i jako formu strategického nátlaku na neústupnou vietnamskou delegaci při jednáních v Paříži. Obrovské škody zesíleného bombardování si vyžádaly zvláštní plán obrany a ve svých pamětech si Võ Nguyên Giáp (2013: 2–3) neodpustil poznámku, že od roku 1969 SSSR nedodal do Vietnamu jedinou protileteckou střelu. To se ale změnilo a po sestřelech prvních letadel v červenci byl v říjnu sestřelen i letoun z řady F-111, které byly s B-52 k bombardování nejvíce používány (*Lịch sử Việt Nam. Tập 13*, 2014, 260–263).

Americká společnost byla stále více rozdělená a 8. července přijela do Hanoje na protest proti válce americká herečka Jane Fonda. Přesto byl Nixon v listopadu znovuzvolen prezidentem a 18. prosince nařídil zesílit bombardování Hanoje a Haiphongu, aby přinutil severovietnamskou delegaci k návratu na jednání v Paříži. 30. prosince musel dvanáctidenní bombardování zastavit i kvůli ztrátám letadel, SSSR již obnovil dodávky raket, protože bombardováním USA začaly získávat v konfliktu převahu. Během zmíněného dvanáctidenního bombardování v prosinci bylo prý sestřeleno 77 amerických letadel, z toho 33 bombardérů B-52, a také se poškodilo 8 válečných lodí. Řádově stovky amerických pilotů byly zatčeny, část jich zahynula při sestřelech nebo se nemohli z padajících strojů katapultovat. I sami američtí piloti začali ze strachu a z nesouhlasu s vedením války vypovídat poslušnost a Nixon si příliš tvrdou politikou podlomil pozici (Hlavatá et al. 2008: 228–230). Vietnamský vojenský štáb tehdy událost oslavoval jako „Điện Biên Phủ ve vzduchu“ (Võ Nguyên Giáp 2013: 18–21).

1973

7. ledna 1973 byla obnovena jednání v Paříži. Jihovietnamský prezident Thiệu nakonec podlehl zesílenému tlaku Nixona a vzdal se tvrdošíjného požadavku, aby jižní Vietnam opustili severovietnamští vojáci. Výměnou mu Nixon slíbil znovuoobnovení války, pokud by VDR nerespektovala dohodnuté podmínky. 15. ledna 1973 bylo vyhlášeno vůči VDR příměří a 27. ledna se podepsala Dohoda o ukončení války a obnovení míru ve Vietnamu. Dohoda počítala kromě stažení amerických vojsk s obnovením územní celistvosti, pomocí s odminováním, výměnou zajatců a závazkem se již v budoucnu ve Vietnamu neangažovat vojensky. Kromě vzniku Rady pro národní usmíření a shodu se rozhodlo i o vzniku dohledové komise ze zástupců z Kanady, Indonésie, Polska a Maďarska (Hlavatá et al. 2008: 232–233). 12. února Kissinger přijel jednat do Hanoje o poválečných vztazích. Po podpisu pařížské dohody následovalo 21. února i setkání všech zástupců politických skupin Laosu ve Vientianu, kde podepsali Dohodu o obnovení míru a smíření v Laosu (Nožina 2010: 279). V rámci implementace dohod se 1. března 1973 založil Vietnamsko-americký ekonomický výbor (Đặng Phong et al. 2012: 457) a 12. dubna VDR a Francie vzájemně obnovily diplomatická zastoupení.

Dohoda uzavřená na konferenci v Paříži 27. ledna 1973 počítala s plánem sjednocení, nevedla však k ukončení vojenského nepřátelství mezi režimy na severu a jihu. Dočasně se sice respektovalo příměří, v politické řešení vedoucí ke sjednocení však věřil jen málokdo kvůli nulové ochotě ke kompromisům z obou stran. Po několika týdnech se vedení VDR shodlo na silovém řešení. Současně jihovietnamská armáda postupně obsazovala oblasti, které na jihu kontrolovala severovietnamská Národní fronta osvobození. Přes dočasné vojenské úspěchy však Jižní Vietnam slábnul ekonomicky a z rozbombardovaných a zničených oblastí se lidé stahovali do měst, kde byly dvě pětiny práce schopného obyvatelstva bez obživy. Narůstaly přitom hlavně počty nezaměstnaných nekvalifikovaných pracovníků. Naopak kvalifikovaní, schopní a movitější lidé se snažili před sjednocením a hrozbou znárodňování uprchnout. Jihovietnamská vláda přesto nečinila žádná opatření a prezident Thiệu jen čekával slíbenou hospodářskou podporu z USA, která nebyla dostatečná a snižovala se.

1974

Dle censu z 1. dubna 1974 měla VDR 23 787 375 obyvatel a od dubna zestátnila trh s potravinami. V USA v srpnu Nixon odstoupil po aféře Watergate a do 31. prosince se dokončilo stažení amerických vojsk z Vietnamu. Už v průběhu

roku začala severovietnamská vojska obsazovat chudší provincie, které se nezdály jihovietnamskému štábu důležité, některé oblasti na pobřeží a v deltě Mekongu. Na prosinec se naplánovala ofenzíva u města Đồng Xoài a v oblasti v Phước Bình s cílem probjovat se postupně k Saigonu.

1975

Protože při obsazování Phước Long 6. ledna severovietnamské jednotky nenarazily na významný odpor, pokračovaly v tzv. Ho Či Minově kampani – frontálním útoku s cílem osvobození jižního Vietnamu od jihovietnamské armády. Během rychlého postupu OAJ byla obsazována větší města, nejprve 10. března Buôn Ma Thuột. Útokem překvapený prezident Thiệu zvolil nevhodnou strategii, když stáhl jednotky z napadené Centrální vrchoviny, aby dobyl zpět pobřeží a bránil Saigon. Tím však usnadnil postup VLA ve vnitrozemí, která zde nabyla převahu a postupně obsadila Pleiku (16.3.), Hué (17.3.) a Đà Nẵng (30.3.). Od 31. března se plánovalo obsazení Saigonu. Od 2. dubna do poloviny měsíce obsadilo vojsko VLA většinu území jižního Vietnamu. Při tažení na jih severovietnamská armáda obsazovala i pohraničí, které chtěla zbavit amerických vojáků. 12. dubna USA v rámci operace Hawk evakuovaly své vojáky a poradce z Phnom Penhu, který 17. dubna obsadili provietnamští Khmerové (Võ Nguyên Giáp 2013: 238). Od 18. dubna musely USA zahájit leteckou evakuaci svých zbývajících poradců, diplomatů a civilních zaměstnanců i z jižního Vietnamu, kde se zdržovali v zásadě už jen v Saigonu a 23. 4. americký prezident Ford oznámil ukončení válečné účasti USA ve Vietnamu.

21. dubna oznámil jihovietnamský prezident Nguyễn Văn Thiệu rezignaci a uprchl na Taiwan. Moc přenechal starému Trần Văn Hươngovi, i ten však musel po týdnu rezignovat, protože severovietnamské velení s ním nebylo ochotno vyjednávat. Novým prezidentem se stal generál Dương Văn Minh, na kterého zbylo v zásadě jen ceremoniální předání moci: 30. dubna vstoupila Vietnamská osvobozenecská armáda do Paláce nezávislosti v Saigonu a Dương Văn Minh musel vyhlásit bezpodmínečnou kapitulaci. Ten den bylo také obsazeno letiště Tân Sơn Nhất a později i souostroví Trường Sa (Đặng Phong et al. 2012: 459).

6.10 Druhá válka v Indočíně v číslech, odhadech a paradoxech

Americké, jihovietnamské a další spojenecké jednotky za druhé války v Indočíně čítaly až 1,2 milionu mužů (Marr 1984: 1). V letech 1964–1973 použila americká armáda v zemích Indočíny 7 662 000 tun munice. Toto množství

představuje trojnásobek munice užití v druhé světové válce. Ničivost bomb shozených jen na Vietnam představuje v součtu stonásobek součtu dvou výbuchů atomových bomb v Hirošimě a Nagasaki (Lucius 2009: 57). Ničivé následky přetrvávaly dlouho i po aplikaci dioxinů viz např. dokumenty v *Chât độc da cam – lương tâm và trách nhiệm / The Agent Orange – Conscience and Responsibility* (TP Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản văn hóa thông tin, 2006).

Zcela objektivní údaje o škodách druhé války v Indočíně nicméně nejsou k dispozici. Jistě tato válka byla daleko krutější než první válka s Francií: podle některých odhadů zahynuly ve Vietnamu 2–3 miliony lidí (3,8–5,7 %), dále 2 500 000 lidí (4,7 %) bylo zraněno nebo zmrzačeno a 1 300 000 (2,5 %) (podle jiných údajů 2 miliony) lidí z Vietnamu v letech 1979–89 emigrovalo (Vũ & Taillard 1993: 100nn). Podle středměšších odhadů přišlo v období let 1965–1975 o život ve Vietnamu 800 000 až 1,2 milionu lidí a bylo poškozeno 10 milionů hektarů zemědělské půdy a 5 milionů hektarů (pra)lesů. Celkově se však i přes války počet obyvatel za 20. stol. zvýšil z 13 na 84 milionů roku 2004 (Parker 2005: 23–26).

Druhá válka v Indočíně byla historicky nejkrutější nejen pro Vietnam, ale i pro Laos, který byl nejvíce zasažen bombami (Nožina 2010: 279, 281). Později si Vietnam v Laosu uchoval i politický vliv. Válka v Indočíně vedla k celkové podpoře ilegálního obchodování se zbraněmi, které začalo s jejím odezníváním klesat teprve na konci 20. stol. (Phongpaichit et al. 1998[2000]: 258). Jiným důsledkem je dodnes rapidní nárůst vojsk a celkové militarizace vlád (tzv. vojenský professionalismus), přestože je v některých zemích na mírném ústupu (viz stati v Alagappa 2002).

Jiným následkem války bylo kromě násilí nezákonné zneužívání zdrojů. Na nalezišti drahých kamenů (hlavně modrých safírů) Pailin v Kambodži u hranice s Thajskem pracovali ilegální prospektoři od začátku osmdesátých let, kdy byly zcela vydolovány sousední oblasti v Thajsku. Oblast kontrolovali Rudí Khmerové, kteří vybírali za dolování poplatky. Za přítomnosti vietnamské armády v Kambodži bylo ilegálních Thajců, Monů a Barmánců asi 10 000 a dolovalo se ručně. Po odchodu vietnamských vojsk převzali kontrolu Rudí Khmerové nad daleko širší oblastí, počet překupníků se ztrojnásobil a začaly se používat i stroje (Phongpaichit et al. 1998[2000]: 145–146).

Válka výrazně poškodila i americkou ekonomiku: nepříznivé dopady intervence USA ve Vietnamu srovnává Kim Hakjoo (1993: 239) s obdobnými těžkostmi, které si později SSSR přivodil intervencí v Afghánistánu.

Do války ve Vietnamu bylo dohromady zapojeno 2,15 milionu vojáků z USA, z toho 1,6 milionu se jich dostalo do přímého nasazení v boji. Kvůli způsobům výběru osob patřila většina těch, co padli, k chudým, málo vzdělaným nebo

k Američanům černé pleti. S narůstající kvalitou absolvovaného středoškolského vzdělání totiž statisticky klesala možnost vyslání na misi do Vietnamu. Dokonce se zavedl *Projekt 100 000*, díky kterému se po proškolení do Vietnamu dostalo i 300 000 těch, co předtím vůbec nesplnili vstupní limit nábořového testu. Specifikem války ve Vietnamu také bylo, že američtí vojáci zde byli nasazeni ve velmi mladém věku, kdy i většina padlých měla od 17 do 21 let. Zatímco tedy průměrný americký voják ve Vietnamu měl 19 let, v jiných amerických intervencích bývá věk o pět až sedm let vyšší (Young 1991: 319). Marihuanou byli američtí vojáci zásobováni hlavně z Thajska (Phongpaichit et al. 1998[2000]: 98).

K paradoxům války patří, že přestože USA válku ve Vietnamu vedly, považovaly se současně za její oběť a požadovaly od Vietnamu dluh jako formu odškodnění, byť později Clinton navrhoval, že by část financí mohl Vietnam použít jako investici do vzdělávání (Chomsky 2003: 101). Pochopitelně nástupnická Vietnamská socialistická republika neměla potřebu převzít zodpovědnost za dědictví saigonské vlády. Požadavek platby válečných reparací je ale běžnou součástí vlivových her, kterou dominantnější státy v dějinách často uplatňují. K paradoxním vlivovým hrám patří rovněž prezentace vlastního útoku jako obrany. Z pohledu USA, které se v regionu jihovýchodní Asie snažily udržet vliv v druhé polovině 20. století, takto skutečně byla válka (coby obrana proti šíření komunismu a světového vlivu SSSR) chápána i prezentována. Zcela analogicky považovala ze svého pohledu za obranný akt ČLR vlastní útok na Vietnam v roce 1979 poté, co vietnamská vojska obsadila Kambodžu jako čínské zájmové teritorium (kde mj. ČLR společně s USA podporovala Rudé Khmery).

V paradoxech různých válečných interpretací tak vedle sebe stojí (severo) vietnamské útoky (na proamerické cíle) ve Vietnamu obhajované jako obrana vlastních zájmů ve vlastní zemi vedle útoků amerických vojáků ve Vietnamu (na protiamerické cíle) jako obrana vlastních zájmů v jiné zemi.⁷ Kombinace zmíněných pohledů zde není uvedena s potřebou morálního nebo politického poselství. Je zajímavá typologicky a bylo by zajímavé ji dále analyzovat až na úroveň biologické povahy člověka, protože sociální pudy jsou u skupinových živočichů biologicky kódované a vázané na tkáň, které nejsou pod plnou volní kontrolou, protože jsou vývojově starší než části mozku, které umožnily vývoj řeči, jazyka a intelektuálních morálních systémů.

Na závěr je vhodné upozornit, že jednostranná argumentace ve prospěch dominance supervelmocí diplomaticky snižuje rozměr a příčiny domácího vnitropolitického konfliktu v dané zemi. Proto jsou stejně často dostupné interpretace, které upřednostňují pohled na válku v Koreji (a analogicky i ve Vietnamu)

7 Vyhrčenější formulace na toto téma užívá Chomsky (2003: 104, 190, 194).

jako na válku Korejců proti Korejcům o povahu nacionalismu, a role velmocí je v jejich pohledu teprve sekundární (např. Kim Hakjoon 1993: 674–675). Tomu však odporuje fakt, že velmoci posílaly vojáky do Koreje i do Vietnamu kvůli svým vlastním zájmům. Současně měly USA více důvodů své vojáky alespoň částečně stahovat.

6.11 Dodatky k druhé válce v Indočíně

Důvody částečného stahování vojsk USA z konfliktu ve Vietnamu

(McNamara 1995: 321)

<i>data stažení</i>	<i>občané USA padlí v boji</i>	<i>důvody stažení</i>
listopad 1963	78	nestabilita po pádu Diemovy vlády
přelom 1964/1965	225	neschopnost RV se bránit i přes americký výcvik vojsk a logistickou podporu
červenec 1965	509	totéž
prosinec 1965	1594	zjištění, že vojenská taktika a trénink USA nejsou vhodné pro gerilovou válku
prosinec 1969	15 979	zprávy od CIA, podle kterých bombardování VDR nezmění její postoje a nepotlačí severovietnamské působení v RV
leden 1973	58 191	podpis dohody v Paříži

Hlavní kampaně USA

(Nguyễn Sỹ Hưng & Nguyễn Nam Liên 2014: 917–918):

Farm Gate (1. 10. 1961 – 28. 7. 1963)
Ranch Hand (7. 1. 1962 – 7. 1. 1971)
Barrel Roll (14. 12. 1963 – 17. 4. 1964)
Flaming Dart (7. – 11. 2. 1965)
Rolling Thunder (2. 3. 1965 – 31. 10. 1968)
Steel Tiger (3. 4. 1965 – 21. 2. 1973)
Arc Light (18. 6. 1965 – 15. 8. 1973)

6 Války v Indočíně

Bolo (2. 1. 1967)

Eagle Trust (17. 11. – 29. 12. 1967)

Commando Hunt (1. 11. 1968 – 30. 3. 1970)

The Menus (18. 3. 1969 – květen 1970)

Linebacker I. (10. 5. – 23. 10. 1972)

Linebacker II. (18. – 29. 12. 1972)

Home Coming (14. 2. – 27. 3. 1973)
